

Gronings offensief tegen seksueel geweld

- 9 maart 2023 -

Projectgroep

Projectleider:

Fetzen de Groot – Coördinator Sense Noord-Nederland
Coördinator Centrum Seksueel Geweld Groningen-Drenthe

Leden:

Jeannette Niemeijer – Beleidsadviseur Huiselijk Geweld Gemeente Groningen
Fransien Saalbrink – Beleidsadviseur Emancipatie en Diversiteit en lid gebiedsteam Haren Gemeente Groningen
Nancy Berkepeis-Kasteel – Beleidsadviseur Maatschappelijke Zaken Gemeente Oldambt
Janine Klungel – Voormalig lid Spiegelgroep Ervaringsdeskundigheid landelijk actieprogramma Geweld hoort nergens thuis (GHNT)

Bestuurskundig projectleider pilot regionale aanpak seksueel geweld GHNT:

Maaïke van de Graaf

© 9 maart 2023

Samenvatting

Seksueel geweld is een groot en complex maatschappelijk probleem. Het kan iedereen overkomen. Het kan overal gebeuren. Binnen het gezin of de familie, bij de sportvereniging of de kerk, op het werk of op school. De cijfers liegen er niet om. De persoonlijke en maatschappelijke schade zijn enorm. De impact op onze samenleving groot: (inter)nationaal, regionaal en lokaal.

Dit geldt ook voor de provincie Groningen. In opdracht van de Groninger gemeenten is daarom deze integrale aanpak geformuleerd. Er is een veldoriëntatie uitgevoerd waarvoor ± vijftig Groninger ervaringsdeskundigen, professionals, beleidsmakers en bestuurders zijn geconsulteerd met als doel tot dit breed gedragen Gronings offensief tegen seksueel geweld te komen. Hieruit komen drie centrale verbeterpunten naar voren:

1. Seksueel geweld is onvoldoende zichtbaar en bespreekbaar
2. Er is onvoldoende zicht op de effectiviteit van de huidige aanpak seksueel geweld
3. De regionale informatie en (kennis)netwerken zijn onvoldoende vindbaar

Seksueel geweld is echter geen specifiek Gronings probleem en kan alleen in (inter)nationale samenhang worden aangepakt en worden opgelost. Daarom sluit dit plan ook aan bij de contouren van het Nationaal Actieplan seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld van de ministeries OCW en SZW en bij de aanbeveling van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen die regio's aanbeveelt te zorgen voor een gecoördineerde en samenhangende aanpak en de monitoring ervan.

Op basis daarvan staan in dit plan welke acties in de provincie Groningen nodig zijn om seksueel geweld structureel te stoppen en te voorkomen. Dit doen we door de komende twee jaren (2023-2024) te focussen op de volgende drie aandachtsgebieden die de drie centrale verbeterpunten adresseren:

1. Verdere bewustwording en taboedoorbreking (maatschappelijk gesprek; zichtbaarheid; cultuurverandering)
2. Breed gedragen regionale integrale aanpak (voorkomen; signaleren en stoppen; hulp en bestraffen)
3. Organisatie, afstemming en kennisverbreding (coördinatie; steunpunt; netwerken)

Want alleen met elkaar kunnen we ervoor zorgen dat seksueel geweld wordt gestopt en voorkomen. Alleen collectief kunnen we handhaven: in onze provincie wordt seksueel geweld niet gedoogd. Alleen samen creëren we een veiligere leefomgeving voor huidige én toekomstige generaties Groningers.

Voorwoord

Het Gronings offensief tegen seksueel geweld is de start van een lang proces waarin we in onze provincie de strijd aangaan met een complex maatschappelijk probleem: seksueel geweld.

Naar aanleiding van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag in de show-, tv- en sportwereld, heeft het probleem in 2022 veel aandacht in de media gekregen. Hoewel veelal onzichtbaar, komt dit gedrag echter ook daarbuiten veel te vaak voor in Nederland.

Laat u de volgende cijfers eens goed binnen komen:

- 1 op de 3 kinderen maakt voor de 18^e verjaardag een fysieke vorm van seksueel misbruik mee.
- 100.000 mensen worden jaarlijks slachtoffer van seksueel geweld.

Deze aantallen veroorzaken bij velen een gevoel van ongeloof en ongemakkelijkheid; ook bij ons. We willen niet zien, weten en horen dat seksueel geweld zoveel voorkomt in onze samenleving. We hebben echter lang genoeg gezwegen en daarmee een groot deel van onze Groningers alleen met hun leed gelaten. Dat moet nu afgelopen zijn.

Daarom dit offensief. Het is een begin van een proces dat een lange adem vereist en van iedereen veel gaat vragen. Aan moed om je verhaal te delen. De bereidheid om open het gesprek te voeren. Aan lef om mensen op respectloos gedrag aan te spreken. En de durf om naar eigen gedrag te kijken.

Het aanpakken van seksueel geweld is een complex probleem waarbij de verschillende aandachtspunten als het ware dringen om als eerste aangepakt te worden. In dit plan zijn een aantal keuzes gemaakt waarvan we denken dat die een goede basis vormen. Het besef is echter groot dat voor iedere keuze die nu wordt gemaakt, een ander moet wijken. Dat betekent geenszins dat er sprake is van hiërarchie in ernst van deelproblemen en/of groepen.

Het Gronings offensief tegen seksueel geweld is in eerste instantie geschreven voor beleidsmakers en bestuurders van de Groninger gemeenten. De inhoud is tot stand gekomen door de inbreng van Groningse ervaringsdeskundigen die het probleem van binnenuit kennen, en professionals beleidsmakers en bestuurders die (vaak) dagelijks de problemen die door seksueel geweld veroorzaakt worden in hun werk tegenkomen.

Mede daarom is dit plan een gezamenlijk gedefinieerd startpunt om seksueel geweld aan te pakken. Die gezamenlijkheid is van groot belang, omdat seksueel geweld van iedereen is. Hierbij de oproep aan ieder van ons een bijdrage te leveren aan de aanpak van dit grote maatschappelijk probleem.

Namens alle burgemeesters en wethouders Zorg & Veiligheid in de regio,

De ambassadeurs van het Gronings offensief tegen seksueel geweld:

Cora-Yfke Sikkema
Burgemeester gemeente Oldambt

Koen Schuiling
Burgemeester gemeente Groningen

René Paas
Commissaris van de Koning Provincie Groningen

Groningse casuïstiek

Steven uit Winsum

De pleegmoeder van Steven (2½ jaar) belt naar het Centrum Seksueel Geweld Groningen-Drenthe (CSG). Zij zegt dat Steven vaak aan zijn kruis zit sinds hij weer omgang heeft met zijn biologische ouders en daar ook af en toe slaapt. Zijn penis en anus zijn rood, maar Steven klaagt verder nergens over.

De vader van Steven heeft in het verleden een zedenonderzoek gehad, omdat het buurmeisje hem beschuldigde van seksueel misbruik. In overleg met de zedenpolitie wordt afgesproken eerst af te wachten of Steven iets zal zeggen dat op seksueel misbruik kan wijzen. Van de huisarts krijgt Steven zalf om de rode plekken te behandelen. Volgens hem is het eczeem.

Juf Saskia uit Uithuizen

Saskia (35 jaar) is onderwijzer van groep 1 in Uithuizen. Zij belt het CSG, omdat zij een week eerder door een vader van een leerling is aangerand. De vader haalde zijn dochter van school en vertelde haar trots over zijn nieuwe auto. Samen liepen ze er omheen. De vader vroeg of ze er even in wilde zitten. 'De stoelen zijn heel bijzonder,' zei hij. Saskia nam plaats en de vader kwam naast haar zitten. 'We gaan even toeren,' zei hij, 'zodat je ook kan voelen hoe lekker soepel hij rijdt.'

Saskia protesteerde, maar de vader reed door. Uiteindelijk stopte hij op een landweggetje. Saskia zei: 'Breng me meteen terug.' In plaats daarvan pakte de vader haar hoofd en drukte die tegen zijn kruis. Saskia zag gelukkig een brommer aankomen en begon te schreeuwen. De vader liet haar los en bracht haar terug naar school.

Saskia weet niet wat ze moet doen. Ze voelt zich overdonderd. 'Hoe moet ik me gedragen naar de vader van mijn leerling? Ik wil het ook niet groter maken dan het is.' Ze heeft het haar man, die samen met de vader in Uithuizen 4 voetbalt, nog niet verteld. Ze is bang dat haar man de vader in elkaar zal slaan. Aangifte doen lijkt Saskia ook niets. 'Hij staat in het dorp toch al bekend als iemand die met iedereen flirt.' Achteraf vindt ze zichzelf ook wel wat onnozel dat ze bij hem in de auto is gestapt.

Sandra uit Appingedam

Sandra (45 jaar) is docent aan Het Noorderpoort in Appingedam. Ook zij belt het CSG met een adviesvraag. Een van haar leerlingen heeft naar aanleiding van de publiciteit rond The Voice aangifte gedaan van structureel seksueel geweld door haar oom. De moeder van de leerling heeft het contact met haar broer meteen verbroken.

Sandra vertelt dat ze er tijdens de pauze met een paar collega's over heeft gepraat. Een van haar mannelijke collega's, die tevens de mentor van de leerling is, maakte een opmerking: 'Ze zal het zelf wel hebben uitgelokt.' Sandra zit met die opmerking in haar maag. Ze begrijpt helemaal niks van haar collega. Ze is bang dat haar leerling met meer van zulke opmerkingen zal worden geconfronteerd.

In het gesprek zegt Sandra dat zijzelf ook een aantal ervaringen heeft met seksueel geweld. Hoewel het 25 jaar geleden is gebeurd, is de herinnering nog steeds heel levendig en pijnlijk. De opmerking van haar collega roept het allemaal weer op.

Sofie uit Groningen

Sofie (20 jaar) studeert Filosofie in Groningen. Aan de telefoon vertelt ze de medewerker van het CSG dat ze de avond ervoor tijdens het stappen in een brandgang vlakbij haar studentenhuus is verkracht door een onbekende jongeman. Ze verstijfde. Daardoor heeft ze het gevoel dat ze niet duidelijk heeft gezegd dat ze het niet wilde.

Sofie heeft het aan haar vriend en aan een goede vriendin verteld. Ze vindt het fijn dat zij het weten, maar merkt ook dat ze niet goed weten wat ze tegen haar moeten zeggen. Ook zichzelf weet niet goed wat ze moet doen. Ze probeert de verkrachting weg te drukken, maar de beelden komen nu heel hard terug. Ze heeft al een paar keer gedoucht en de kleren die ze aanhad heeft ze weggegooid. Ze herinneren haar teveel aan het geweld.

Oom Klaas uit Pekela

Klaas is de lievelingsoom van Wietske. Zij is nu vijf jaar getrouwd met Thomas en hebben een dochtertje van vijf. Klaas belt met het CSG voor advies. Wietske vertelde hem onlangs dat Thomas haar de laatste maanden vaak dwingt tot seks als zij aangeeft er geen zin in te hebben.

Sinds het ontslag van Thomas zijn er ook veel spanningen in het gezin. Drie jaar geleden was dat ook al het geval. Toen heeft Thomas zijn frustratie vooral op hun dochter afgereageerd. Het maatschappelijk werk heeft toen hulp geboden.

Oom Klaas weet niet goed hoe met deze situatie om te gaan. Kan hij zich hier wel mee bemoeien? Thomas zegt dat hij gewoon recht heeft op seks. Ze zijn toch getrouwd.

Sonja en Simon uit Groningen

Sonja belt het CSG voor advies voor haar vriend Simon (23 jaar). Ze studeren allebei in Groningen. Kortgeleden heeft Simon aan Sonja verteld dat hij twaalf jaar geleden door zijn neef is seksueel misbruikt. Als ze op familiebezoek gaan, komen ze de neef ook af en toe tegen. Dan doen ze heel normaal tegen elkaar. Kletsen wat. Niks bijzonders.

Sonja vertelt dat Simon soms boos wordt als ze een oude bekende van haar tegenkomen en zij daar een praatje mee maakt. Vorige week was het weer raak. Toen Sonja Simon vroeg waarom hij zo raar reageerde, zei hij: 'Ik word boos, omdat die mensen iets met jou willen.' Toen Sonja hem duidelijk maakte dat zijn gedachten niet kloppen, vertelde Simon over het misbruik.

Simon wil graag hulp. Hij wil het seksueel misbruik ook aan zijn ouders en andere dierbaren vertellen. Tegelijk is hij ook erg bang voor hun (re)acties. Hij vreest dat zijn ouders zijn neef heel heftig zullen confronteren. Hij wil geen breuk in de familie.

De Groningers in bovenstaande casuïstiek hebben zich in 2022 bij het Centrum Seksueel Geweld Groningen-Drenthe gemeld. Om eventuele herkenbaarheid te voorkomen en de privacy van de bellers te waarborgen, zijn in een aantal casussen niet essentiële kenmerken gewijzigd.

Inleiding

Seksueel geweld is een groot en complex maatschappelijk probleem. Het kan iedereen overkomen. Het kan overal gebeuren. Binnen het gezin of de familie, bij de sportvereniging of de kerk, op het werk of op school. De cijfers liegen er niet om. De persoonlijke en maatschappelijke schade zijn enorm. De impact op onze samenleving groot: (inter)nationaal, regionaal en lokaal.

Dit laat de Groningse casuïstiek waarmee dit actieplan opent ook zien. De casussen geven een inkijk in de worsteling van mensen; hen die het overkomt en hun naasten. Zij dealen met vragen als: wat zijn signalen van seksueel misbruik?, wat te doen als een pleger een bekende is?, ik ben verkracht, wat nu?, heeft een partner in een huwelijk (automatisch) recht op seks?, moet/mag ik ingrijpen als ik seksueel geweld in de familie vermoed?, hoe ga ik om met opmerkingen die slachtoffers de schuld geven (*victim blaming*)?, wat als seksueel geweld in het verleden ineens getriggerd wordt?, hoe om te gaan met familieleden die seksueel geweld hebben gepleegd?

Seksueel geweld; het blijft een moeilijk gespreksonderwerp. Er rust nog steeds een groot maatschappelijk taboe op het probleem. Mensen die seksueel geweld meemaken worden monddood gemaakt en zwijgen vaak over hun ervaringen. Plegers is er alles aan gelegen om hun daden stil te houden. Er is ook sprake van een wegkijkcultuur: naasten en omstanders willen het vaak niet zien of weten niet wat te zeggen. Professionals durven het onderwerp moeilijk aan te snijden en zijn vaak onvoldoende in staat om de problematiek te onderkennen en in te grijpen (cf. Commissie-Samson, 2012, p. 10). Bestuurders agenderen het thema soms liever niet, omdat ze er niet de vingers aan willen branden. Met het Gronings offensief willen we de komende jaren het probleem van seksueel geweld vol in het licht zetten.

In de provincie Groningen zijn de afgelopen jaren veel initiatieven geweest om seksueel geweld aan te pakken, maar van een integrale aanpak was tot nu toe geen sprake. Het thema kreeg op alle niveaus te weinig structurele aandacht, waardoor de urgentie om het aan te pakken te weinig werd gevoeld. Als gevolg van de brede scope van seksueel geweld, zijn er veel domeinen en een groot aantal organisaties die werken met slachtoffers, plegers en omstanders van seksueel geweld. De aanpak van seksueel geweld vormt vaak slechts een klein onderdeel van hun werkzaamheden. Seksueel geweld omvat eveneens een grote verscheidenheid aan beleidsterreinen, waardoor de aanpak versnipperd is. Eind 2020 formuleerden de gezamenlijke Groninger gemeenten daarom de opdracht om in de provincie Groningen tot een breed gedragen integrale aanpak seksueel te komen. Dit plan is daar het resultaat van.

In de provincie Groningen is op individueel niveau veel kennis, kunde, inzichten, enthousiasme en draagvlak aanwezig om seksueel geweld structureel aan te pakken. Burgers, ervaringsdeskundigen, professionals, beleidsmakers en bestuurders missen echter een laagdrempelig steunpunt om advies te vragen, om ervaringen en signalen uit te wisselen, om bijgeschoold te worden, gezamenlijk plannen te ontwikkelen, mensen naar elkaar te verwijzen. Met deze integrale aanpak willen we daar verandering in aanbrengen en organisaties, initiatieven en mensen met elkaar verbinden.

Daarom beschrijven we in dit regionaal actieplan welke acties in de provincie Groningen nodig zijn om seksueel geweld structureel te stoppen en te voorkomen. Dit doen we door de komende twee jaren (2023-2024) te focussen op de volgende drie aandachtsgebieden:

1. Verdere bewustwording en taboedoorbreking (maatschappelijk gesprek; zichtbaarheid; cultuurverandering)
2. Breed gedragen regionale integrale aanpak (voorkomen; signaleren en stoppen; hulp en bestraften)
3. Organisatie, afstemming en kennisverbreding (coördinatie; steunpunt; netwerken)

Seksueel geweld is echter geen specifiek Gronings probleem en kan alleen in (inter)nationale samenhang worden aangepakt en worden opgelost. Daarom sluit dit plan allereerst aan bij het Nationaal Actieplan seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld waarvan op 27 juni 2022 door de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) de contouren zijn gepresenteerd. Ten tweede bij de aanbeveling van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen die in de 'Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018' regio's oproept te zorgen voor een gecoördineerde en samenhangende aanpak en de monitoring ervan.¹ Ten derde bij de behoeften en wensen van alle Groningers. Tijdens een veldoriëntatie zijn diverse ervaringsdeskundigen, professionals, beleidsmakers en bestuurders geconsulteerd met als doel tot dit gedragen plan te komen.

Want alleen met elkaar kunnen we ervoor zorgen dat seksueel geweld wordt gestopt en voorkomen. Alleen collectief kunnen we handhaven: in onze provincie wordt seksueel geweld niet gedoogd. Alleen samen creëren we een veiligere leefomgeving voor huidige én toekomstige generaties Groningers.

Hernieuwd elan van werken

In de jaren 1980-1990 is er een bijzonder elan in de provincie Groningen dat leidt tot verschillende initiatieven die seksueel geweld aanpakken. Door ervaringsdeskundigen van de Vereniging tegen Seksuele Kindermishandeling (VSK) worden er diverse studiedagen en congressen georganiseerd om publieke aandacht op de problematiek te vestigen. Tegen Haar Wil biedt hulp aan vrouwen met seksueel geweldservaringen. In 1989 tillen hulpverleners, ervaringsdeskundigen, een kinderrechtster, psychiater en directeur van Jeugd en Gezin het meerdaagse internationale congres 'Seksuele kindermishandeling binnen het gezin' in Groningen van de grond. Er is een Werkersoverleg Incest Groningen (WIG) bestaande uit een ervaringsdeskundige die Jeugd en Gezin en de Raad voor de Kinderbescherming wegwijs maakt op het thema en een samenwerkingsverband seksueel geweld Groningen. In het Incestteam wisselen medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming, Bureau Vertrouwensartsen, GGZ, Jeugd en Gezin en de zedenpolitie met elkaar van gedachten over de aanpak en bemoedigen elkaar. In 1985 gaat in Groningen het eerste incestopvanghuis open voor meisjes die van huis zijn weggelopen. In 1988 wordt het Diagnostisch Centrum (DC) opgericht waar kinderen in de leeftijd van drie tot en met veertien jaar bij wie sprake is van een vermoeden van seksueel misbruik worden onderzocht (cf. Van Duin & Rus, 2014, pp. 22-28). Het Gronings offensief wil het elan van werken en het commitment met het thema seksueel geweld én slachtoffers uit die periode nieuw leven inblazen.

¹ In juli 2021 werd Groningen – naast Gelderland-Zuid, Haaglanden, West-Brabant en Zuid-Holland Zuid – deel van de pilot 'regionale aanpak seksueel geweld' van het landelijk actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' (GHNT) in samenwerking met de opdrachtgevers – VWS, JenV en VNG – en de Nationaal Rapporteur. In de bijlage is de inhoud van dit traject verder uitgewerkt.

Seksueel geweld

Een algemene beschouwing van het probleem

In deze paragraaf geven we een korte algemene beschouwing van het probleem:

Wat is het?

Seksueel geweld

Alle gedragingen waarbij iemand over de grens van de ander gaat, waarbij deze wordt gedwongen, overgehaald, verleid, gemanipuleerd, gechanteerd of verplicht seksuele handelingen te doen, zien, ondergaan of toe te staan die hij/zij niet wil of die niet leeftijdsadequaate zijn, of waarbij er sprake is van een ongelijke machtsverhouding.²

Seksueel misbruik

Seksueel misbruik is elke vorm van seksuele grensoverschrijding waarbij de dader misbruik maakt van een verschil in leeftijd of macht. Bij seks tussen een volwassene en een kind is per definitie sprake van een ongelijkwaardige relatie en dus van seksueel misbruik. Ook bij mensen met een verstandelijke beperking gaat het over misbruik.

Seksuele grensoverschrijding

Seksuele grensoverschrijding is een verzamelterm voor alle vormen van seksueel gedrag die over de grenzen van een ander gaan, bijvoorbeeld seksueel getinte opmerkingen, sissen op straat, ongewenste aanrakingen, zoenen tegen iemands wil, aanranding en verkrachting, online seksueel geweld en *sextortion* (chantage met seksueel getint materiaal als foto's en video's).

Wat is de omvang?

In Nederland heeft meer dan de helft van de vrouwen en 1 op de 5 mannen te maken met seksueel geweld (Smit et al., 2020, p. 3). Vrouwen maken dus vaker seksueel geweld mee dan mannen. Met name biseksuele vrouwen zijn vaker het slachtoffer van seksueel geweld (Huijnk et al., 2022, p. 56; Rutgers WPF, 2013, p. 27). Homo- en biseksuele mannen maken meer seksueel geweld mee dan heteroseksuele mannen (Rutgers WPF, 2013, p. 26). Transgender personen worden veel vaker slachtoffer van seksueel geweld dan cisgender personen (Rutgers WPF, 2013, p. 27).

1 op de 3 kinderen in Nederland maakt een fysieke vorm van seksueel geweld mee (Nationaal Rapporteur, 2020, p. 10). Uit huis geplaatste kinderen rapporteren gemiddeld bijna 2 keer zo vaak seksueel misbruik (Commissie-Samson, 2012, p. 50). Mensen met een verstandelijke beperking worden 3 tot 5 keer vaker slachtoffer van seksueel geweld (Scharloo in CSG, z.d.). Jongens en meisjes met een migratieachtergrond lopen een verhoogd risico om seksueel misbruikt te worden (De Graaf et al. 2005), maar worden naar verhouding minder vaak bij de politie gemeld (Nationaal Rapporteur, 2022, p. 61).

Wat zijn de oorzaken?

Genderongelijkheid en machtsverschillen gebaseerd op bijvoorbeeld leeftijd, sociale positie of mentaal of lichamelijk overwicht zijn belangrijke oorzaken van seksueel geweld. Hetzelfde geldt voor dominante gendernormen in de maatschappij – opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid zoals 'mannen zijn stoer, vrouwen een hoer' – die mannen en vrouwen het gevoel kunnen geven dat zij zich op een bepaalde manier moeten gedragen. Ook een moeilijke jeugd, intergenerationale

² Hoewel er in de wet sprake is van verkrachting/aanranding als er geweld/dreiging/dwang is gebruikt, maakte o.a. Amnesty International zich sterk voor een nieuwe definitie, een waarin niet het bewijs van dwang, maar het ontbreken van consent, van instemming en afstemming, centraal moet staan. In de nieuwe zedenwet wordt dwang vervangen door consent. Seksueel geweld betreft dan verkrachting of aanranding, dat wil zeggen penetratie (verkrachting) of andere seksuele handelingen (aanranding) tegen iemands wil.

overdracht, het missen van kennis en vaardigheden (bijvoorbeeld om groepsdruk te weerstaan) en eigen traumatische ervaringen met seksueel geweld worden als oorzaken van seksueel geweld genoemd (Smit et al., 2020, p. 8).

Wat zijn de gevolgen?

Seksueel geweld heeft vaak ernstige lichamelijke, psychische, relationele en seksuele gevolgen, zowel op de korte - als op de lange termijn. Hoe jonger slachtoffers zijn, des te ernstiger de consequenties. Zeker als het over een langere periode heeft plaatsgevonden, zoals bij seksueel misbruik binnen het gezin, verwantenkring of andere vertrouwensrelaties. Er is een verband tussen jeugdtrauma's als seksuele kindermishandeling (Adverse Childhood Experiences (ACEs)) en (risicofactoren voor) ernstige aandoeningen op latere leeftijd, zoals kanker, hart- en vaatziekten en depressie (Felitti et al., 1998). Na een verkrachting is de kans heel groot dat iemand PTSS-klachten ontwikkelt, veel groter dan na bijvoorbeeld een overval of ongeluk. Kortom, seksueel geweld zorgt voor veel persoonlijk leed en schade, zowel in het leven van slachtoffers als in dat van naasten.

Hoewel menselijk leed nooit in euro's is uit te drukken, leidt seksueel geweld ook tot enorme economische en maatschappelijke schade, zoals zorgkosten en economische schade door productieverlies. De kosten worden geschat op jaarlijks minstens 1 miljard euro (Bicanic et al., 2021) of alleen al voor seksueel misbruik van kinderen op 1,2 miljard euro per jaar (Smit et al., 2020, p. 8).

Inzet van het strafrecht

De inzet van het strafrecht bij seksueel geweld is belangrijk. Het kan zorgen voor genoegdoening bij het slachtoffer en de samenleving (vergelding), voorkomen dat de dader recidiveert en het kan een afschrikwekkende werking hebben (preventie). Door de toepassing van strafrecht stelt de samenleving een norm aan wat we als maatschappij strafbaar vinden. De modernisering van de wet tegen seksuele misdrijven m.i.v. 2024 is in dit opzicht een belangrijke verbetering. Meer vormen van seksueel overschrijdend gedrag zijn nu strafbaar (zowel offline als online), verkrachting een aanranding is strafbaar als duidelijk is dat de ander niet wilde (geweld of bedreiging hoeft niet meer te worden aangetoond) en de maximale straffen zijn verhoogd (zoals seksueel misbruik van kinderen en kwetsbaren).

De toepassing van de wet kent echter ook een keerzijde. Want de verwachting is dat het verruimen van de definitie van seksueel geweld en de z.g. omdraaiing van de bewijslast tot effect heeft dat het aantal meldingen van seksueel geweld verder toeneemt en dat de druk op zowel de politie, rechtspraak en hulpverlening verder oploopt. Uit onderzoek blijkt nu al (2023) dat slechts 10% van de meldingen bij de politie uiteindelijk leidt tot een veroordeling. Een gemiddelde zedenzaak duurt twee jaar. Door dit alles is het juridische traject voor slachtoffers een grote psychische belasting. 'Slachtofferadvocaten, politici, wetenschappelijk onderzoekers en officieren die *NRC* heeft gesproken zeggen allemaal in min of meer gelijke bewoordingen: het strafrecht is niet de plek om je recht te halen als je bent aangerand of verkracht' (NRC, 5 mei 2022).

Voor het slachtoffer heeft de gang naar de rechter dan ook vaak niet de hoogste prioriteit. Veel belangrijker voor de verwerking van seksueel geweld is erkenning door de pleger van het leed dat is aangedaan. Dit kan middels herstelbemiddeling en het ministerie van V&J heeft hiervoor 'Perspectief herstelbemiddeling' aangewezen; een dienst van SlachtofferHulp Nederland. Concreet houdt dit in dat onder professionele begeleiding en na uitvoerige voorbereiding er een contact wordt georganiseerd tussen het slachtoffer en de pleger waarin de effecten van het geweld kunnen worden verteld, spijt kan worden betuigd, vragen kunnen worden gesteld/beantwoordt en afspraken worden gemaakt. Met wederzijdse toestemming. Het initiatief voor dit traject kan zowel vanuit het slachtoffer als vanuit de pleger komen.

Het proces van herstelbemiddeling is zowel voor het slachtoffer als de pleger een grote emotionele belasting. Maar doordat het alleen met volledige toestemming van beide kan, voelen beide ook regie over de situatie. Uit onderzoek blijkt dat erkenning krijgen van de pleger van het leed dat is aangedaan helend is voor het slachtoffer. Door het ministerie V&J is recent 'Keten Expertgroep Zeden' in het leven geroepen. 'Het doel is de aanpak van zedenzaken door de organisaties van de strafrechtketen (waaronder ook herstelbemiddeling) te verbeteren en verder te professionaliseren. In het kader van het betekenisvol afdoen van zaken voor slachtoffers (Brief aan de Tweede Kamer 'actieplan versterken ketenaanpak zedenzaken' 4 november 2022). Het is uiteindelijk altijd de keus van het slachtoffer om voor dit proces te kiezen. Hierbij is de samenwerking met Politie Noord Nederland, Slachtofferhulp Nederland, de reclassering en de ervaringsdeskundigen van Stichting 'No Need to Hide' onmisbaar.

Wat kunnen we hieruit concluderen?

Doordat genderongelijkheid en machtsverschillen aan het probleem van seksueel geweld ten grondslag liggen, is het ingewikkeld om seksueel geweld maatschappelijk zichtbaar en bespreekbaar te maken. Uit angst voor repercussies en omdat het vaak een te ongemakkelijke waarheid is, wordt het probleem liever onzichtbaar gemaakt en ervan weggebleven.

Hierdoor ontkennen we collectief de daadwerkelijke omvang van het probleem en hebben we slachtoffers enorm verwaarloosd. Het houdt een cultuur in stand waarin het lijden van slachtoffers en de maatschappelijke impact van seksueel geweld onvoldoende serieus worden genomen. Om seksueel geweld structureel te stoppen en te voorkomen is een cultuurverandering nodig alsmede moed om dominante machtsverhoudingen in de maatschappij aan te kaarten.

In het Gronings offensief staat een commitment met slachtoffers van seksueel geweld centraal. We zijn ervan overtuigd dat we seksueel geweld alleen kunnen stoppen en kunnen voorkomen als we eerst de onderliggende machtsmechanismen zichtbaar en bespreekbaar maken. In plaats van bezig te zijn met symptoombestrijding willen we het probleem structureel aanpakken en staan we stil bij de specificiteit van het probleem van seksueel geweld.

Consultatie van het (werk)veld provincie Groningen

Eind 2020 constateren de gezamenlijke Groninger gemeenten dat de provincie Groningen nog niet beschikt over een integrale aanpak seksueel geweld. De aanpak is gefragmenteerd en onoverzichtelijk. Er is sprake van handelingsverlegenheid onder burgers, professionals, beleidsmakers en bestuurders. Er is weinig aandacht voor slachtoffers én hun naasten én plegers. Er is behoefte aan het kunnen vinden en versterken van elkaar.

De coördinator van het CSG Groningen-Drenthe krijgt de opdracht om samen met betrokken organisaties in de provincie te onderzoeken of een breed gedragen integrale aanpak seksueel geweld haalbaar is, en zo ja, waar deze dan uit zou moeten bestaan. Hij doet een veldoriëntatie om de startsituatie van de regionale aanpak seksueel geweld in de provincie Groningen in kaart te brengen.³

Aandachtspunten die uit de veldoriëntatie naar voren komen

Uit de analyse van de veldoriëntatie komen de volgende aandachtspunten naar voren:

Aandachtspunten		
1	2	3
In de provincie Groningen: rust er nog steeds een maatschappelijk taboe op de problematiek van seksueel geweld	In de provincie Groningen: hebben veel (toekomstige) professionals, beleidsmakers en bestuurders (te) weinig specifieke deskundigheid en handelingsperspectieven op het gebied van seksueel geweld	In de provincie Groningen: is er geen centraal coördinatiepunt/regionaal coördinator
Daardoor houden zowel slachtoffers, plegers, naasten en omstanders, professionals, beleidsmakers en bestuurders zich meestal stil	Daarbij is de huidige aanpak gefragmenteerd: de samenhang tussen o.a. voorkomen, signaleren en stoppen en hulp en bestraffen ontbreekt	Ook een laagdrempelig steunpunt ontbreekt
Bovendien zijn plegers bijna altijd bekenden van slachtoffers, waardoor meldingen ver achterblijven bij het daadwerkelijke aantal	Bovendien ligt in de huidige aanpak onvoldoende focus op plegers van seksueel geweld	Ditzelfde geldt voor een toegankelijke brede sociale kaart
Daarom hebben we geen goed beeld van de aard en omvang van seksueel geweld in de provincie Groningen	Het is onduidelijk wat de effectiviteit van de huidige aanpak is alsmede waar verdere verbeterpunten, hiaten en oplossingsrichtingen liggen	(Kennis)netwerken worden ook gemist

³ In de bijlage is meer te lezen over de uitvoering van de veldoriëntatie en daarmee samenhangende ontwikkelingen.

Op basis van de bovenstaande aandachtspunten hebben we de volgende drie centrale verbeterpunten geïdentificeerd:

Centrale verbeterpunten		
1	2	3
In de provincie Groningen is seksueel geweld onvoldoende zichtbaar en bespreekbaar	Er is onvoldoende zicht op de effectiviteit van de huidige aanpak seksueel geweld	De regionale informatie en (kennis)netwerken zijn onvoldoende vindbaar

Deze drie centrale verbeterpunten werken we in de volgende paragrafen dieper uit.

Verbeterpunt 1

Seksueel geweld is onvoldoende zichtbaar en bespreekbaar

In de provincie Groningen is seksueel geweld onvoldoende zichtbaar en bespreekbaar.

Maatschappelijk taboe

Dit wijten veel van de Groningers die tijdens de veldoriëntatie zijn geconsulteerd allereerst aan het maatschappelijk taboe dat nog steeds op het probleem van seksueel geweld rust. Hoewel het in de jaren 1980-1990 voornamelijk (ervarings)vrouwen zijn die flink aan de weg timmeren om seksueel geweld uit de taboesfeer te halen, het probleem maatschappelijk zichtbaar en bespreekbaar maken, ervaringsdeskundige professionele hulp opzetten en invloed uitoefenen op de publieke opinie, beleid en politiek, is het taboe op seksueel geweld nog niet doorbroken.

Sinds de jaren 1990 wordt steeds meer duidelijk dat niet alleen genderongelijkheid maar machtsverschillen meer in het algemeen aan seksueel geweld ten grondslag liggen. Seksueel geweld raakt ook mannen. Transpersonen, mensen die homoseksueel of biseksueel zijn, mensen met een verstandelijke beperking en mensen met een migratieachtergrond lopen een verhoogd risico om met seksueel geweld te maken te krijgen. Door de ontwikkeling en rol van het Internet, ontstaan nieuwe vormen van seksueel geweld, zoals online seksueel misbruik en de verspreiding van kinderporno. Deze diversiteit aan groepen en ervaringen met seksueel geweld moeten gezien en gehoord worden om het probleem van seksueel geweld effectief te kunnen bestrijden. Het is ook van groot maatschappelijk belang dat alle slachtoffers (h)erkenning ontvangen voor het leed dat hen is aangedaan.

Omringd met stilte

Als gevolg van het maatschappelijke taboe op seksueel geweld en de onderliggende genderongelijkheid en machtsverschillen is het voor kinderen en volwassenen die seksueel geweld meemaken vaak heel moeilijk om over hun ervaring(en) te praten.

Waarom mensen die seksueel geweld meemaken meestal zwijgen over hun ervaring(en)

- Zij kunnen niet onder woorden brengen wat er tijdens het seksueel geweld gebeurt.
- Zij hebben geen woorden ontwikkeld om over seksueel geweld te vertellen.
- Zij hebben geen taal voor seksuele handelingen die zij (nog) niet (kunnen) begrijpen.

- Zij hebben vaak een specifieke verbondenheid en loyaliteit met de dader(s).
- Zij zijn regelmatig afhankelijk van dader(s) om te kunnen overleven.
- Zij zijn bang voor afwijzing of verstoting.
- Zij voelen de dreiging van verlies van liefde.
- Zij maken zich zorgen over de gevolgen die praten voor geliefden/naasten kunnen hebben.

- Zij worden bedreigd of gechanteerd hun mond te houden.
- Zij zijn bang voor de plegers die hun taal lamleggen.
- Zij bevinden zich in een afgedwongen sociaal isolement.

- Zij schamen zich voor het seksueel misbruik/geweld.
- Zij denken dat het de eigen schuld is.
- Zij voelen zich medeverantwoordelijk.

- Zij ervaren veel onbegrip en ongeloof in de directe omgeving en in de samenleving.

- Zij beleven (een) relatie(s) als niet te vertrouwen.
- Zij snoeren zichzelf de mond.
- Zij hebben traumatische herinneringen met een verkramp en woordarm karakter.
- Zij kennen geen woorden voor hoe zij zich voelen.
- Zij ontvangen geen vragen in de directe omgeving en van professionals, beleidsadviseurs en bestuurders over seksueel geweld.
- Zij krijgen in de hulpverlening regelmatig te horen dat het voor de eigen stabiliteit beter is om niet over het seksueel geweld te praten.
- Zij horen dat seksueel geweld geen diagnose is.

Doordat slachtoffers meestal (noodgedwongen) zwijgen, ligt er een grote verantwoordelijkheid bij de samenleving als geheel om seksueel geweld te signaleren, te stoppen en te voorkomen.

(cf. Van Duin & Rus, 2014, pp. 41-60)

Plegers hebben er alle belang bij om het seksueel geweld stil te houden, het te ontkennen, te bagatelliseren, de schuld bij slachtoffers te leggen (Elzerman, 2021, p. 2). Uit eigen lijfsbehoud maken zij slachtoffers medeplichtig. Ze zeggen dat slachtoffers het zelf willen en/of hun grenzen niet of onvoldoende aangeven. Plegers doen ook vaak alsof seksueel geweld een grijs gebied betreft, dat het slechts een grapje is, een vervelend misverstand of dat de scheidslijn tussen flirten en seksueel geweld flinterdun is (Hassan & Sanchez-Lambert, 2019, p. 12). De verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag en machtsmisbruik wordt niet of zelden genomen en veelal afgeschoven op slachtoffers door middel van *victim blaming*.

Victim blaming

1. Moeders

"Mij is het ook overkomen, ik heb er toch ook geen last van?"

"Je weet wel wiens schuld dit is, he? Dit heb jij veroorzaakt!"

"Ik krijg grijze haren van jou"

"Je loopt ook veel te veel uit te dagen"

"Wat ontzettend smerig, ik word er misselijk van"

"Eigen schuld"

"Allemaal flauwekul"

2. Familie

"Je had het voor je moeten houden. Nu maak je de familie stuk"

"Niemand mag dit weten, anders kun je nooit meer trouwen"

"Hoe denk je dat dit voor ons is?"

"Door jou is de familie uit elkaar gevallen"

"Je maakt onze familie ten schande"

3. De waaromvrager

"Waarom heb je je niet verweerd?"

"Waarom ging je steeds terug?"

"Waarom heb je niks gezegd?"

6. De ongelovigen

"Heb je het je niet ingebeeld?"

"Weet je het wel zeker?"

"Is het echt wel zo zoals je vertelt?"

"Ik ken hem, dat zou hij nooit doen"

"Ik geloof het niet, anders had ik het toch wel aan je gemerkt"

"Het is niet waar, anders had je wel aangifte gedaan"

7. De afzwakkers

"Was het nou wel zo erg?"

"Gelukkig heeft hij je niet verkracht"

"Het is niet zo erg wat er gebeurd is"

"Het was vast niet zo bedoeld"

"Iedereen heeft wel iets meegemaakt wat niet zo leuk is"

"Hij heeft je toch niet ontmoagd? Wat zeur je dan?"

"Je maakt het groter dan het is"

8. De scherpshutters

"Jij bent ook niet zo makkelijk hoor"

"Jij hebt ook altijd van die rare dingen"

"Jij was vast zo'n naïef meisje"

“Waarom ging je daar dan ook elke keer heen?”
“Waarom ben je bij hem in de auto gestapt?”
“Waarom vertel je het nu pas?”
“Waarom zat je dan ook in je eentje in de trein?”
“Waarom heb je niets gedaan?”

4. De betweters

“Ik snap niet dat je bent ingestapt in zijn auto”
“Je bent zelf bij hem in bed gaan liggen. Wat verwacht je dan?”
“Ik had het wel geweten”
“Je had hem gewoon in zijn kruis moeten schoppen!”
“Dat zou mij nooit zijn overkomen”
“Je moet ook niet met vreemden meegaan”
‘Wist je dit niet van tevoren dan?’
“Je was toen 15? Dan WEET je toch dat het niet ok is?”

5. De ongedurigen

“Je moet niet zo in het verleden blijven hangen”
“Is het nu nog niet over?”
“Doe je wel genoeg je best in therapie?”
“Het is zo lang geleden, je bent er nu toch wel klaar mee?”
“Je moet een keer verder hoor, het is zo lang geleden”
“Je moet het achter je laten”

(Bicanic, 2021, pp. 54-57)

“Je moet op een vechtsport gaan, dan kan je je verweren”
“Je bent zo intelligent, hoe is dit jou overkomen?!”

9. De ruimdenkers

“Je moet ook aan zijn gezin denken”
“Weet je het wel zeker? Het is zo’n aardige man...”
“Weet je wel wat dat met iemand doet, zo’n beschuldiging?”
“Je gaat wel veel overhoopgooien in zijn leven”
“Maar je wilt toch geen onrust in de buurt veroorzaken?”
“Hij ligt al in scheiding en dit kan zijn leven nog erger voor hem maken, he”

10. Politie

“Niet slim van je om met hem mee te gaan”
“Niet handig om een naaktfoto van jezelf weg te sturen”
“Weet je zeker dat je aangifte wilt doen, iedereen gaat het dan weten”
“Ben je wel eerlijk over je eigen aandeel?”
“Als u hem moest pijpen, waarom deed u dan niet gewoon uw tanden op elkaar?”
“Je weet toch wel dat het doen van valse aangifte strafbaar is?”

Naasten en omstanders ervaren en uiten veel onbegrip en ongeloof, ontkenning en beschuldiging als mensen seksueel geweld onthullen: ‘Wat moest je daar ook?’; ‘Je weet toch dat die man niet deugt’; ‘Waarom kom je er nu pas mee?’ In veel gevallen staan naasten en omstanders met een oordeel klaar in plaats van te luisteren en steun te betuigen. Ook zwijgen zij regelmatig over seksueel geweld, omdat zij bang zijn voor de ongemakkelijke waarheid, de eigen gevolgen en/of om reputatieverlies.

Professionals vinden het ook vaak ingewikkeld om seksueel geweld zichtbaar en bespreekbaar te maken. Zij vinden het moeilijk om naar ervaringen met seksueel geweld te vragen, door te vragen en te handelen. Tijdens gesprekken met bijvoorbeeld de huisarts, verloskundige, medewerker van het wijkteam wordt niet standaard gecheckt of iemand te maken heeft gehad met seksueel geweld. In de intake ontbreekt een standaardvraag naar ervaringen. Daarom is het vaak geheel van de persoon van een professional afhankelijk of seksueel geweld wel/niet een gespreksthema is en of er adequaat gehandeld wordt.

Op bestuurlijk en beleidsniveau krijgt de aanpak van seksueel geweld onvoldoende structurele aandacht. Niemand is specifiek eigenaar. Niemand heeft de regie. Er is grote reserve om het thema te agenderen. Ook de eigenheid van het probleem wordt onderschat, waardoor seksueel geweld ondergesneeuwd dreigt te raken in de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. In de evaluatie van de Groninger pilot MDA⁺⁺ is in geen van de 20 casussen seksueel geweld gesignaleerd (Evaluatienotitie Groninger MDA⁺⁺ pilot 2.0., 2021). Dit is opmerkelijk, omdat huiselijk geweld,

kinder mishandeling en seksueel geweld meestal niet los staan van elkaar, maar gezamenlijk voorkomen. Of voortbordurend op Herman Baartman (2009, p. 7) dreigt in deze begripsmatige en beleidsmatige verwarring het bijzondere van seksueel geweld verloren te gaan met als risico dat het in het beleid niet de aandacht krijgt die het verdient.

Plegers zijn meestal bekenden, daardoor blijven meldingen achter

‘Misbruikers zijn geen onbekenden, ze hebben een naam. Ze heten papa, mama, de buurman, die leuke voetbalcoach, vriendin en opa.’ (Feenstra in Timmer, 2021, p. 24).

De angst om seksueel geweld te onthullen komt ook omdat in 80 procent van de gevallen de plegers een bekende is. De meeste plegers komen uit de familie- of vriendenkring. Des te bekender de plegers, des te langer het duurt voordat iemand seksueel geweld durft/kan melden. Het duurt gemiddeld 10 dagen voordat een slachtoffer over seksueel geweld door een onbekende kan praten, 8 maanden als de dader een bekende is en 16 jaar als het seksueel geweld in de kindertijd binnen het gezin, verwantenkring of andere vertrouwensrelaties plaatsvindt (Van Oosten et al., 2017, p. 13). Als gevolg blijft veel seksueel geweld verborgen, worden niet slachtoffers maar plegers – die in veel gevallen (langdurig) hun gang kunnen gaan – beschermd en komt hulp voor slachtoffers vaak (veel te) laat.

Geen goed beeld van aard en omvang

De terughoudendheid om seksueel geweld te melden, is ook terug te zien in de cijfers die in de provincie Groningen worden verzameld. In 2021 ontwikkelt Regioplan een instrument met data over de aard en omvang van seksueel geweld in de provincie. De bedoeling is meer inzicht krijgen in de lokale problematiek, zodat we in Groningen onze aanpak daarop kunnen focussen. Uit het resultaat ‘Kenmerken van de regio Groningen’ blijkt dat over de meeste indicatoren – de prevalentie van seksueel geweld, kenmerken van het geweld, kenmerken van slachtoffers en plegers – er nog maar weinig informatie beschikbaar is.⁴

Als gevolg kunnen de werkelijke cijfers slechts van landelijke schattingen worden afgeleid. Er kan dus niet betrouwbaar worden weergegeven hoe groot de problematiek van seksueel geweld daadwerkelijk is. Wel wordt duidelijk dat het aantal meldingen ver achterblijft bij de geschatte aantallen.

Voorbeeld van onderrapportage

Uit een onderzoeksrapport van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2020) blijkt dat één op de drie kinderen in Nederland een fysieke vorm van seksueel geweld meemaakt. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (2021) telt de regio Groningen op 1 januari 2021 586.937 inwoners. Van alle inwoners in de regio zijn 19,8 procent, dus 116.214 personen, tussen de 0 en 20 jaar. Kijkend naar de cijfers uit het rapport van de Nationaal Rapporteur zou ongeveer 38.738 van de Groningse kinderen en jongeren te maken hebben (gehad) met fysiek seksueel geweld. Dit betekent dat op een willekeurige school in de provincie zeven van de in totaal 21 kinderen in een groep al een fysieke vorm van seksueel geweld hebben meegemaakt of nog meemaakt.

Ook het aantal meldingen van seksueel geweld komt niet overeen met de werkelijkheid. Van de in 2020 315 geregistreerde seksuele misdrijven bij de politie in de regio Groningen gaat het in 25 gevallen om ontucht met minderjarigen. Van de in 2020 200 meldingen van seksueel geweld bij het Centrum Seksueel Geweld Groningen (waarvan 91,1 % afkomstig van vrouwen) heeft 31% (62 in

⁴ Het gebrek aan monitoring wordt ook landelijk onderkend, zoals blijkt uit de beleidsvisie seksuele gezondheid die het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) op 5 oktober 2022 naar het kabinet stuurde.

totaal) betrekking op minderjarige slachtoffers. Veilig Thuis Groningen ontvangt in 2020 135 meldingen van seksueel geweld. Onduidelijk is of het hier om volwassen of om niet volwassen slachtoffers gaat, maar zelfs $25 + 62 + 135 = 222$ meldingen in totaal laat op een getal van ± 38.738 kinderen en jongeren ontegenzeggelijk een zeer grote onderrapportage zien.⁵ Als gevolg is seksueel geweld vrijwel onzichtbaar in onze provincie.

Het is dus belangrijk dat we als Groninger samenleving inzetten op het verder doorbreken van het maatschappelijk taboe op seksueel geweld, het probleem maatschappelijk zichtbaar en bespreekbaar maken, mensen die seksueel geweld meemaken ondersteunen en stimuleren om seksueel geweld te melden en de verantwoordelijkheid voor seksueel geweld en machtsmisbruik bij plegers neerleggen. We kijken niet (langer) weg, maar zetten een cultuurverandering in gang door seksueel geweld en de onderliggende genderongelijkheid en machtsverschillen maatschappelijk zichtbaar en bespreekbaar te maken.

Aantal CSG Groningen meldingen en de prognose 2023

In 2022 werd seksueel geweld veel in de media besproken. Dit heeft een weerslag gehad op het aantal meldingen dat het CSG Groningen ontvangt.

Prognose aantal CSG meldingen in 2023 en 2024 uitgaande van een stijging van 40% voor Groningen

	2021	2022	stijging	2023	2024
Groningen	244	337	40%	472	661

Gezien de cijfers is het zeer aannemelijk dat seksueel geweld in het persoonlijk leven van iedere Groninger een rol speelt, in de vorm van slachtoffer, naaste, pleger, omstander, professional, beleidsmaker, bestuurder of een combinatie daarvan. Het onderkennen hiervan is essentieel bij het maatschappelijk zichtbaar en bespreekbaar maken van het thema; het biedt kansen maar is tegelijk ook de oorzaak van de instandhouding van het taboe, om zowel het pijnlijke als ongemakkelijke ervan niet te hoeven voelen.

⁵ In regionaal onderzoek naar de jeugdgezondheid is seksuele gezondheid geen thema, laat staan seksueel geweld. Vragen hierover zou de respons negatief beïnvloeden.

Verbeterpunt 2

Onvoldoende zicht op de effectiviteit van de huidige aanpak seksueel geweld

In de provincie Groningen is er onvoldoende zicht op de effectiviteit van de huidige aanpak seksueel geweld.

Handelingsverlegenheid

De veldoriëntatie toont ook aan dat handelingsverlegenheid op alle niveaus de grootste bedreiging vormt voor de effectiviteit van de regionale aanpak seksueel geweld. In de curricula van de relevante MBO, HBO en WO opleidingen heeft het thema seksueel geweld geen standaardplek. Als er binnen de studies wel aandacht voor is, betreft het vaak een keuzeonderdeel. Daardoor blijft het thema onder de radar en worden toekomstige professionals, beleidsmakers en bestuurders niet of onvoldoende opgeleid met betrekking tot het thema seksueel geweld. Dan is het moeilijk om in een (toekomstig) beroep deskundig en adequaat te handelen wanneer seksueel geweld zich aandient. Diverse professionals geven ook aan dat zij vanuit de organisatie weinig steun, handelingsperspectieven en deskundigheidsbevordering ontvangen. Dan is het de vraag of zij hun werk op het gebied van seksueel geweld goed kunnen (blijven) doen. Slachtoffers van seksueel geweld geven regelmatig aan dat zij bij professionals weinig ruimte ervaren om iets over het seksueel geweld te onthullen. Een kleinschalig onderzoek van het CSG Groningen-Drenthe toont aan dat onder tien slachtoffers slechts bij één seksueel geweld een prominente plek in de therapie kreeg. Bij de andere negen werd het thema slechts aangestipt, maar niet behandeld. Sommige slachtoffers hebben 30 hulpverleners gehad en waren jaren verder voordat het seksueel geweld werd aangepakt.

Gebrek aan samenhang

Integraal werken is een aanpak van seksueel geweld waarbij er samenhang is tussen de gebieden 1. voorkomen, 2. signaleren en stoppen en 3. hulp en bestraffen afgestemd op wat mensen die te maken hebben met seksueel geweld nodig hebben. Hierbij dient aandacht te zijn voor alle leefgebieden en vragen waarmee zij worstelen. Op alle gebieden wordt er door organisaties, initiatieven en professionals in de provincie hard gewerkt om mensen ondersteuning en zorg te bieden. Veel van de geïnterviewden stellen echter dat door de grote verscheidenheid aan aspecten die met het onderwerp seksueel geweld verbonden zijn en door de hoeveelheid aan verschillende organisaties die bij de aanpak betrokken zijn, de taken onvoldoende in samenhang en in samenwerking worden uitgevoerd. Bijvoorbeeld het signaleren en doelgericht oplossen van seksueel geweld laat zich niet vatten in de huidige organisatiestructuur. Veilig Thuis is er alleen voor (seksueel) geweld binnen afhankelijkheidsrelaties. Voor de aanpak van seksueel geweld op school is de schoolleiding en onderwijsinspectie verantwoordelijk. Hierdoor is de kennis en kunde én ook het provinciale netwerk versnipperd. Er is onvoldoende samenhang tussen de gebieden, tussen én binnen organisaties, tussen taakomschrijving en uitvoering, tussen mensen die op het gebied van seksueel geweld werkzaam zijn, tussen diverse beleidsgebieden waar seksueel geweld onderdeel van is. Hierdoor vullen zij elkaar niet aan en versterken zij elkaar niet. Kortom, de integraliteit van het aanbod qua voorkomen, 2. signaleren en stoppen en 3. hulp en bestraffen verdient meer aandacht.

Onvoldoende focus op plegers

Zonder een focus op plegers, kan seksueel geweld niet daadwerkelijk worden aangepakt. Een integrale aanpak van seksueel geweld betekent naast aandacht voor slachtoffers, ook aandacht voor plegers. De veldoriëntatie laat zien dat plegers weinig tot niet onderdeel zijn van de aanpak seksueel geweld. Dit is een bijzonder gegeven, omdat niet slachtoffers maar plegers seksueel geweld veroorzaken. Veel preventieactiviteiten van seksueel geweld focussen echter op (potentiële) slachtoffers, zoals het versterken van de weerbaarheid van meisjes. Van een pleggergerichte

(preventieve) aanpak is vrijwel geen sprake. Het is belangrijk dat (potentiële) plegers bewust worden gemaakt van hun maatschappelijke dominante positie, er (indien nodig) op worden aangesproken en als belangrijk deel van de oplossing worden gezien (Smit et al., 2022, p. 12). Tegelijkertijd zijn de maatschappelijke vooroordelen en stereotype opvattingen over plegers groot. In de omgang met plegers is hier weinig aandacht en zorg voor. Hierdoor is de drempel voor plegers om seksueel grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar te maken enorm hoog. Het is belangrijk om aandacht te hebben voor wat plegers mogelijk is overkomen, eventueel onderliggend slachtofferschap en wat zij aan hulp en ondersteuning nodig hebben om herhaling te voorkomen. Kortom, plegers dienen in de aanpak seksueel geweld geïntegreerd te worden.

Effectiviteit van de huidige aanpak?

Als onderdeel van dit regionaal actieplan en integrale aanpak willen we in de provincie Groningen de huidige aanpak seksueel geweld verder doorontwikkelen in een breed gedragen regionale integrale aanpak seksueel geweld. Een die in samenhang focust op voorkomen, signaleren en stoppen en hulp en bestraffen. Een waarin aandacht is voor zowel slachtoffers, plegers⁶ en hun naasten.

De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen formuleert een integrale aanpak als volgt:

⁶ De Nationaal Rapporteur spreekt van een dadergerichte aanpak. Wij gaan uit van een plegergerichte aanpak. Zowel het gebruik van de term daders of plegers geeft aan dat iemand seksueel geweld heeft uitgevoerd, dat iemand het gedaan heeft. In de Nederlandse rechtsstaat is het voorbehouden aan rechters om de conclusie te trekken of iemand werkelijk de dader is. Veel van het aanbod voor mensen die de daad van seksueel geweld hebben uitgevoerd, vindt daarom in een verplicht kader plaats. Het aanbod van (vrijwillige) hulpverlening voor plegers van seksueel geweld is echter beperkt en een helder overzicht van het aanbod ontbreekt. Het Gronings offensief wil hier meer zicht op krijgen en indien nodig meer aanbod in het vrijwillig kader voor plegers van seksueel geweld ontwikkelen, mede gezien slechts een klein aantal mensen daadwerkelijk berecht wordt voor het plegen van seksueel geweld en daarmee dus relatief weinig uitvoerenden van seksueel geweld worden bereikt.

De integrale aanpak van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen

Beeld: © Nationaal Rapporteur⁷

⁷ Het beeld van de Nationaal Rapporteur van de integrale aanpak van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen is te vinden via de website: <https://www.nationaalrapporteur.nl/seksueel-geweld-tegen-kinderen>.

Op basis van o.a. dit schema zullen we de effectiviteit van de regionale aanpak seksueel geweld in de provincie Groningen onderzoeken en daarin ook expliciet een vrijwillig hulpaanbod voor plegers in meenemen. In het onderzoek zullen we ook focussen op eventuele hiaten in de aanpak en oplossingsrichtingen daarvoor.

Verbeterpunt 3

Regionale informatie en (kennis)netwerken zijn onvoldoende vindbaar

In de provincie Groningen zijn regionale informatie over en (kennis)netwerken op het gebied van het thema seksueel geweld onvoldoende vindbaar.

Geen centraal coördinatiepunt/regionaal coördinator

Tijdens de veldoriëntatie geven geïnterviewden aan een centraal coördinatiepunt/regionaal coördinator op het gebied van seksueel geweld te missen; één vast en vertrouwd gezicht. Bij een gezamenlijke, integrale aanpak is het van belang om voorkomen, signaleren en stoppen en hulp en bestraffen op elkaar af te stemmen en in overeenstemming met elkaar te brengen, zodat de taken die door verschillende organisaties, initiatieven, mensen worden uitgevoerd en de activiteiten die zij ontplooiën met elkaar kloppen en tot de beoogde resultaten leiden. Een coördinator kijkt erop toe of de regionale integrale aanpak daadwerkelijk aansluit bij wat mensen die seksueel geweld meemaken nodig hebben, dat meerdere problemen tegelijk kunnen worden aangepakt en professionals, beleidsmakers en bestuurders domeinoverstijgend met elkaar samenwerken.

Geen laagdrempelig steunpunt

Uit de veldoriëntatie wordt ook duidelijk dat er geen laagdrempelig steunpunt is waar alle Groningers, zowel slachtoffers als plegers, hun naasten en omstanders, ervaringsdeskundigen, professionals, beleidsmaker en bestuurders terecht kunnen voor betrouwbare informatie, advies en consultatie over seksueel geweld. Het is belangrijk dat iedereen die met seksueel geweld te maken heeft, weet waar hij of zij terecht kan voor o.a. gespecialiseerde hulp en dat deze hulp ook daadwerkelijk beschikbaar is. Een gepensioneerde coördinator van het voormalige Diagnostisch Centrum in Groningen wordt nog regelmatig door professionals en verontruste gezinsleden benaderd, omdat zij niet weten waar zij met hun vragen en zorgen terecht kunnen. Tijdens een webinar voor medewerkers binnen het Voortgezet Onderwijs was de belangrijkste vraag: waar kan ik snel de juiste consultatie krijgen zonder te verdwalen in het aanbod? Het CSG Groningen-Drenthe is voor veel jonge slachtoffers een te zwaar middel en dus te hoge drempel om zich te melden voor hulp en advies. Ook voor plegers is dat te hoogdrempelig, omdat het CSG zich op slachtoffers richt. Kortom, de toegankelijkheid en vindbaarheid van informatie dient in de provincie Groningen verbeterd te worden.

Geen toegankelijke brede sociale kaart

De veldoriëntatie laat verder zien dat de provincie Groningen vooralsnog niet beschikt over een brede sociale kaart op het gebied van seksueel geweld met een overzicht van alle organisaties, initiatieven en mensen die regionaal actief zijn op het gebied van o.a. voorkomen, signaleren en stoppen, hulp en bestraffen. Groningers missen een betrouwbare en bijgehouden website waar zij deze informatie kunnen vinden. Professionals weten vaak niet goed wat zij met hun vermoedens van seksueel geweld aan moeten. Als zij seksueel geweld signaleren, willen ze weten wat de juiste hulpinstanties zijn en waar ze iemand naar kunnen doorverwijzen. Elke Groninger gemeente profiteert ervan als er centraal een online toegankelijke sociale kaart komt waarop de informatie up-to-date wordt gehouden.

Gemis van (kennis)netwerken

De veldoriëntatie wijst ook uit dat er in Groningen weinig tot geen (kennis)netwerken op het gebied van seksueel geweld meer zijn. Er ontbreekt contact en samenwerking tussen collega's. Soms zijn mensen zelfs niet op de hoogte van wat hun collega's in de eigen organisaties doen. Gemist wordt: mensen kennen met wie je te maken hebt, zodat je korte lijnen hebt, elkaar voor de juiste ondersteuning weet te vinden en beter kunt samenwerken. Dit geldt ook voor groepen, zoals overleggen, bijeenkomsten of een communicatieplatform op het Internet waarin kennis en

ervaringen worden uitgewisseld. Het Samenwerkingsverband Tegen Seksueel Geweld Groningen (STSGG) is diverse keren ter sprake gekomen. Een aantal jaren geleden is dit driemaandelijks overleg gestopt doordat de deelnemende organisaties – met name door de transitie van de jeugdzorg naar de gemeenten – hier geen ruimte meer voor zagen. Dit vinden diverse geïnterviewden jammer, omdat zij het samenwerkingsverband heel waardevol vonden en het graag weer willen opzetten. Naast de aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling, is het van groot belang dat er overleggen e.d. komen die focussen op het thema seksueel geweld. Seksueel geweld is een specifiek, breed en complex probleem met veel aspecten en ontwikkelingen, op het gebied van maatschappij, strafrecht, preventie, signalering en hulpverlening, zowel in onze gemeenten en provincie maar ook landelijk en internationaal. Met grote regelmaat levert dit nieuwe kennis en inzichten op die nu verspreid over de provincie bij verschillende organisaties en mensen landt en daar vaak ook blijft. Het verzamelen, analyseren en verbinden ervan, levert collectief nieuwe kennis en inzichten op. Dit komt ten goede aan de kwaliteit van de integrale aanpak seksueel geweld in de provincie Groningen.

Om de bovenstaande drie uitgewerkte centrale verbeterpunten aan te pakken, stellen we drie aandachtsgebieden met doelen en acties voor.

Drie aandachtsgebieden

In de komende twee jaar (2023-2024) focussen we met dit plan op drie aandachtsgebieden:

Aandachtsgebieden		
1.	Verdere bewustwording en taboedoorbreking	1. maatschappelijk gesprek
		2. Zichtbaarheid
		3. Cultuurverandering
2.	Breed gedragen regionale integrale aanpak	1. Voorkomen
		2. signaleren en stoppen
		3. hulp en bestraffen
3.	Organisatie, afstemming en kennisverbreding	1. Coördinatie
		2. Steunpunt
		3. Netwerken

Deze aandachtsgebieden komen voort uit de hiervoor uitgewerkte drie verbeterpunten. Zij sluiten eveneens aan bij het Nationaal Actieplan seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld waarvan op 27 juni 2022 door de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) de contouren zijn gepresenteerd en bij de aanbeveling van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen die in de 'Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018' regio's oproept te zorgen voor een gecoördineerde en samenhangende aanpak en de monitoring ervan.

Daarbij sluiten we ook specifiek aan bij wat er al is. Er is behoefte om daar beter zicht op te krijgen. Op de taakomschrijvingen van organisaties, hoe deze taken worden opgevat en uitgevoerd, wie daarbij betrokken zijn. Kortom we willen het bestaande aanbod benutten en ervoor waken om opnieuw het wiel uit te vinden. Indien nodig worden bestaande organisaties en initiatieven ondersteund om hun aanbod te optimaliseren.

Op alle drie aandachtsgebieden onderstreept het Gronings offensief ook het belang van samenwerking met ervaringsdeskundigen op het gebied van seksueel geweld.

De betekenis van ervaringsdeskundigheid bij de aanpak van seksueel geweld

Het belang van ervaringsdeskundigheid bij de aanpak van seksueel geweld kent een rijke geschiedenis.

Voorafgaand aan de jaren 1980 is seksueel geweld een grotendeels 'onzichtbaar' probleem. Degenen die de moed en het doorzettingsvermogen hebben om hun ervaringen met seksueel geweld publiekelijk aan te kaarten en bespreekbaar te maken kunnen rekenen op ongeloof en beschuldigingen: zij hebben het zelf uitgelokt en zijn zelf medeplichtig. In opleidingen voor artsen en hulpverleners wordt – ook nu nog – niet tot nauwelijks aandacht besteed aan seksueel geweld.

In deze maatschappelijke context van onzichtbaarheid en stilte – waarin met name de vrouwenbeweging seksueel geweld op de politieke en maatschappelijke agenda plaatst – zijn in de jaren 1980 de mensen die zelf ervaring hebben degenen die aandacht begonnen te vragen voor het probleem van seksueel geweld. Dit doen zij door middel van het vertellen en publiceren van hun eigen levensverhaal of middels optredens in de media. Zij vragen om (h)erkenning, uiten kritiek op de sociale vooroordelen rondom seksueel geweld en bevragen de hulpverlening die vaak als betuttelend en hiërarchisch wordt ervaren.

Als gevolg beginnen mensen met ervaringskennis zelf ervaringsdeskundige hulpverlening op te zetten. Dit betekent dat de hulpverlener zelf seksueel geweld heeft meegemaakt en die ervaring kan inzetten om hulp te verlenen aan lotgenoten. Middels deze initiatieven daagden zij de overheid en gezondheidszorgautoriteiten uit om de problemen en hulpbehoeften van – toen nog – veelal vrouwen en kinderen serieus te nemen. Daarbij houden zij zich eveneens bezig met politieke actie/belangenbehartiging, voorlichting en samenwerkingsverbanden o.a. om de hulpverlening te verbeteren.

Vanaf de jaren 1990 komen deze veelal kleine, autonome initiatieven in zwaar weer, omdat de overheid stopt met de financiering ervan. Er volgen opheffingen of juridische en organisatorische fusies. De overdracht van de opgebouwde ervaringsdeskundige kennis naar de reguliere hulpverlening verloopt echter moeizaam, waardoor veel van het ontwikkelde groepsaanbod en begeleide lotgenotencontact alsook een schat aan kennis verloren gaat.

Vanaf 2010 ontwikkelt ervaringsdeskundigheid zich, naast andere beroepsgroepen, steeds meer tot een zelfstandige discipline o.a. in de GGZ. In de laatste jaren krijgt de inzet van ervaringsdeskundigheid ook daarbuiten meer voet aan de grond en wordt het met toenemende mate ingezet in het brede sociaal domein.

Ook bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt de kennisbron ervaringsdeskundigheid (opnieuw) op diverse gebieden vormgegeven (Spiegelgroep Ervaringsdeskundigheid, 2021).

In 2021 deed Stichting No Need to Hide onderzoek naar de rol en positie van ervaringsdeskundigheid bij seksueel misbruik. Zij zetten in op vijf domeinen, namelijk 1. educatie en voorlichting, 2. preventie, 3. bewustwording en ondersteuning, 4. hulpverlening en 5. nazorg (No Need to Hide, 2022).

Aandachtsgebied 1

Verdere bewustwording en taboedoorbreking

In aansluiting op het Nationaal Actieplan seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld brengen we in de provincie Groningen meer bewustwording op het gebied van seksueel geweld op gang en focussen we (opnieuw) op taboedoorbreking. We maken duidelijk dat we in onze provincie seksueel geweld niet gedogen. We stimuleren en ondersteunen dat de aanpak van seksueel geweld een taak van alle Groningers is en creëren er draagvlak voor.

We zetten in op:

1. Maatschappelijk gesprek
2. Zichtbaarheid
3. Cultuurverandering

1. Maatschappelijk gesprek

Wat is nodig?

In de provincie Groningen is nodig dat we op alle niveaus seksueel geweld met elkaar bespreken en hierbij specifieke aandacht voor de onderliggende genderongelijkheid en machtsverschillen hebben.

Ambitie(s):

- Door middel van kwetsbaarheid elkaar aanspreken op het thema seksueel geweld gekoppeld aan eigen ervaringen met slachtoffer-, omstander- en plegerschap;
- Uitwisselen van ervaringen met seksueel geweld en kennis over het onderwerp; zodat iedereen zich gehoord weet;
- Met de opgehaalde informatie uit de gesprekken de aanpak van en het beleid op het gebied van seksueel geweld voeden.

Minimaal te bereiken resultaten:

- Eind 2023 heeft een professionele gespreksondersteuner met kennis op het gebied van seksueel geweld ten minste een maatschappelijk gesprek met o.a. de volgende groepen georganiseerd en gevoerd: slachtoffers, plegers, omstanders, jongeren, ervaringsdeskundigen, maatschappelijke organisaties, professionals, bestuurders, beleidsadviseurs, wetenschappers en sociale partners;
- Half 2024 heeft de gespreksondersteuner uit de gevoerde maatschappelijke gesprekken kennis, verbeterpunten en aanbevelingen opgehaald en in een verslag weergegeven;
- Half 2024 heeft de gespreksondersteuner het draagvlak en de mogelijke belemmerende en stimulerende factoren voor een integrale aanpak seksueel geweld en aanpalend beleid in de provincie Groningen zichtbaar gemaakt.

Wat gebeurt er al in de provincie Groningen?

- Ervaringsdeskundigen van Stichting No Need to Hide maken het onderwerp seksueel ongewenst gedrag en misbruik binnen de maatschappij (meer) bespreekbaar door het geven van workshops, lezingen en informatie in het algemeen;
- Door middel van kroegcolleges maken ervaringsdeskundigen van de Groningse Nachtraad straatintimidatie, seksueel ongewenst gedrag en de gevolgen ervan bespreekbaar;
- Groningse vrouwen hebben het biermerk LUST gelanceerd om in kroegen dialogen over seksuele intimidatie op gang te brengen en seksueel geweld een halt toe te roepen;

- De Rijksuniversiteit Groningen (RUG) experimenteert met *Men's circles*, groepsgesprekken waarin mannelijke studenten zich bezinnen op hun rol en positie in de maatschappij;
- Samen Helen ontwikkelde een #MeToo gespreksetiquette in de vorm van een folder waarin zij handreikingen doen voor een gesprek over ongewenste seksuele ervaringen.

Welke acties ondernemen we verder?

- We richten een ervaringsdeskundigenpool op bestaande uit slachtoffers, naasten en plegers van seksueel geweld om het thema seksueel geweld vanuit belichaamde kennis bespreekbaar te maken;
- We ontwikkelen een methodiek – ook in het licht van de nieuwe Zedenwet die waarschijnlijk in 2024 in werking treedt – om open dialogen over seksueel geweld, consent en de positie van mannen en vrouwen in onze samenleving op gang te brengen.

Evaluatie:

- Na ieder maatschappelijk gesprek zal onder deelnemers een kort evaluatieformulier worden uitgedeeld om een beeld te krijgen van hoe zij de gesprekken hebben ervaren;
- Als in de provincie Groningen het thema seksueel geweld meer bespreekbaar wordt gemaakt, is de verwachting dat het aantal (hulp)vragen en meldingen toe zullen nemen.

2. Zichtbaarheid

Wat is nodig?

Het is nodig dat in de provincie Groningen het probleem van seksueel geweld meer zichtbaar wordt. We ondersteunen en stimuleren slachtoffers en hun naasten om seksueel geweld te melden. Alle Groninger gemeenten monitoren nauwkeurig de omvang, de verscheidenheid aan vormen en de impact van seksueel geweld en maken het thema specifiek en structureel onderdeel van hun beleid.

Ambities:

- Jaarlijks zien we een stijging van 40% van het aantal meldingen van seksueel geweld bij het CSG Groningen-Drenthe.
- Slachtoffers en hun naasten ondersteunen en stimuleren om seksueel geweld te melden;
- Zicht op de aard en omvang van seksueel geweld in de provincie Groningen krijgen en daarop de verdere ontwikkeling van regionaal beleid baseren;
- Seksueel geweld structureel onderdeel van regionaal en gemeentelijk beleid maken.

Minimaal te bereiken resultaten:

- Medio 2023 is voor de provincie Groningen een quickscan seksueel geweld ontwikkeld;
- Eind 2023 hebben alle Groninger gemeenten bij wijze van nulmeting de quickscan seksueel geweld uitgevoerd om te reflecteren op de eigen inspanningen om seksueel geweld aan te pakken en te bestrijden;
- Eind 2024 herhalen alle Groninger gemeenten de quickscan seksueel geweld om te onderzoeken hoe het Gronings offensief impact heeft gehad;
- Eind 2024 is het instrument ontwikkeld door Regioplan met data over de aard en omvang van seksueel geweld in de provincie Groningen aangevuld en geoptimaliseerd.

Wat gebeurt er al in de provincie Groningen?

- Meldingen van het Centrum Seksueel Geweld Groningen-Drenthe worden jaarlijks deels naar aard en omvang gemonitord en trends geanalyseerd en gepresenteerd;

- In 2019 deed de UKrant, het onafhankelijk nieuwsplatform voor academisch Groningen, een enquête over #MeToo onder studenten (<https://ukrant.nl/magazine/verkracht-in-je-eigen-bed-metoo-studenten/>).

- **Welke acties ondernemen we verder?**
- We optimaliseren de registratie en ontsluiting van de meldingen die het CSG Groningen-Drenthe ontvangt;
- We moedigen studenten van de Hanzehogeschool en RUG aan onderzoek te doen naar het thema seksueel geweld in de provincie Groningen;
- In alle Groninger gemeenten vragen we aandacht voor de werving/ondersteuning van aandachtsfunctionarissen op het gebied van seksueel geweld.

Evaluatie:

- De nulmeting van de quickscan eind 2023 wordt naast de uitkomsten van de quickscan eind 2024 gelegd om impact, trends en ontwikkelingen in kaart te brengen;
- Op basis van de resultaten van de zelfscans ontwikkelt iedere Groninger gemeente, in samenhang met andere Groninger gemeenten, beleid met betrekking tot de verdere versterking van de aanpak seksueel geweld;
- Het aangevulde en geoptimaliseerde instrument van Regioplan maakt duidelijk hoe het Gronings offensief van invloed is op het aantal meldingen van seksueel geweld in de provincie.

3. Cultuurverandering

Wat is nodig?

Er is een cultuurverandering nodig die uitgaat van de gedeelde norm en waarde: in de provincie Groningen gedogen we seksueel geweld niet.

Ambities:

- Een cultuurverandering in gang zetten door mooie projecten waar energie zit en waar beweging mogelijk is financieel te faciliteren en te ondersteunen.

Minimaal te bereiken resultaten:

- In 2023 en 2024 wordt door middel van een subsidie-/projectenpool Groninger burgers, organisaties, projecten en initiatieven die een positief verschil willen maken en een structurele bijdrage willen leveren aan de integrale aanpak seksueel geweld financieel ondersteund;
- Eind 2024 is het onderwerp seksueel geweld dichterbij alle Groningers gebracht.

Wat gebeurt er al in de provincie Groningen?

- Roos de Boer van het Instagram-account 'Cat calls of Grunn' creëert bewustwording over straatintimidatie en erkenning van het probleem door verbale intimidatie met stoepkrijt op straat te schrijven en via het Instagram-account fotografisch de wereld in te brengen;
- De stichting 'FC Groningen in de maatschappij' levert een bijdrage aan de aanpak van seksueel geweld in de sport.

Welke acties ondernemen we verder?

- We richten een monument op ter erkenning en ondersteuning van slachtoffers van seksueel geweld;
- We roepen ieder jaar een organisatie, bedrijf of persoon van het jaar uit die zich het meest heeft ingezet voor het Gronings offensief seksueel geweld;
- We nodigen alle Groningers uit om ambassadeur te worden van het Gronings offensief;
- We ontwikkelen een structurele publiekscampagne gericht op het bieden van handelingsperspectieven aan burgers;
- We acteren proactief op signalen waarbij seksueel geweld in de regionale pers komt;

- We sporen Groningse media aan om bij berichten over seksueel geweld een standaardtekst in beeld te brengen die Groningers attendeert op het CSG Groningen-Drenthe.
- Horecagelegenheden kunnen in aanmerking komen voor een vignet 'veilig uitgaan' als blijkt dat zij binnen hun bedrijf door middel van beleid en de training van personeel serieus werk maakt van de aanpak van seksueel geweld.

Evaluatie:

- Studenten Sociologie van de RUG brengen door middel van onderzoek de cultuurverandering zowel kwantitatief – als kwalitatief in kaart.

Aandachtsgebied 2 Breed gedragen regionale integrale aanpak

In aansluiting op de aanbeveling van de Nationaal Rapporteur (door)ontwikkelen we in de provincie Groningen een breed gedragen regionale integrale aanpak seksueel geweld, zodat deze (nog) effectiever wordt. Door middel van onderzoek brengen we de huidige aanpak in kaart alsmede verbeterpunten, hiaten en oplossingsrichtingen. Hierbij gebruiken we het schema van de Nationaal Rapporteur weergegeven in dit plan op pagina 20 dat door een onderzoeker in 2023 verder zal worden aangevuld.

We zetten in op:

1. Voorkomen
2. Signaleren en stoppen
3. Hulp en bestraffen

1. Voorkomen

Wat is nodig?

In de provincie Groningen is nodig dat we in de aanpak seksueel geweld meer focussen op het voorkomen ervan; voorkomen is beter dan stoppen.

Ambitie(s):

- We (door)ontwikkelen een samenhangende aanpak die in de provincie Groningen focust op de preventie van seksueel geweld door voornamelijk bij plegergedrag stil te staan.

Minimaal te bereiken resultaten:

- Eind 2023 heeft een extern onderzoeker/bureau voor de provincie Groningen de initiatieven op het gebied van preventie van seksueel geweld in kaart gebracht met verbeterpunten, hiaten en oplossingsrichtingen;
- Eind 2023 zijn deze initiatieven op het gebied van preventie verwerkt in een sociale kaart.

Wat gebeurt er al in de provincie Groningen?

Doel 1A Het voorkomen van slachtofferschap		Doel 1B Het voorkomen van plegerschap
Interventies: <ul style="list-style-type: none"> – Workshops 'Ik ben van mij!' – Weerbaarheidstrainingen 'Rots en water' – Training horecamedewerkers etc.	Preventief	Interventies: <ul style="list-style-type: none"> – Generatie 'Ja...en?' – COSA – Ervaringsdeskundige dragen vanuit slachtofferperspectief de impact van seksueel geweld uit etc.
Betrokken organisaties: <ul style="list-style-type: none"> – Gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD) Groningen (afdelingen jeugdgezondheidszorg (JGZ) en seksuele gezondheid) – Sense Noord-Nederland – Jeugd- en jongerenwerk 		Betrokken organisaties: <ul style="list-style-type: none"> – Jongerenwerk – Onderwijs – Buro HALT – Reclassering – Stichting No Need to Hide

– Onderwijs etc.	etc.
---------------------	------

Welke acties ondernemen we verder?

- Op twee basisscholen en twee scholen voor voortgezet onderwijs ontwikkelen we een pilot in de vorm van een doorlopende leerlijn over de preventie van seksueel geweld en seksuele gezondheid. De scholen worden geselecteerd als zij in het recente verleden hebben laten zien dat zij in het onderwijs seksuele vorming serieus willen vormgeven. Ook wordt proactief aandacht besteed aan het werven van scholen in de regio.
- We ondersteunen actief initiatieven die het doel hebben om structureel beleid vorm te geven om seksueel geweld aan te pakken op basisscholen, middelbare scholen, hogeschool en universiteit.

Evaluatie:

- Er wordt een nulmeting verricht. Met de nulmeting wordt de inhoud, aard en omvang van het huidige aanbod in kaart gebracht. Aan het einde van de pilot zullen de effecten van de doorlopende leerlijn op zowel leerlingen als docenten (qua kennis, houding, vaardigheden en visie) tegen de uitkomsten van de nulmeting worden afgezet. De conclusies en aanbevelingen die hieruit naar voren komen zullen door middel van een plenaire bijeenkomst met het Gronings onderwijs worden gedeeld;
- Het onderzoek naar de initiatieven op het gebied van preventie van seksueel geweld in de provincie Groningen vormen de basis waartegen de impact van het Gronings offensief kan worden afgezet en getoetst.

2. Signaleren en stoppen

Wat is nodig?

Het is nodig dat de deskundigheid en handelingsperspectieven van (toekomstige) professionals, beleidsmakers en bestuurders specifiek op het thema seksueel geweld worden vergroot, zodat zij seksueel geweld sneller kunnen signaleren en effectiever kunnen stoppen.

Ambitie(s):

- We (door)ontwikkelen een samenhangende aanpak die in de provincie Groningen seksueel geweld signaleert en stopt.

Minimaal te bereiken resultaten:

- Eind 2023 heeft een extern onderzoeker/bureau voor de provincie Groningen de initiatieven op het gebied van signaleren en stoppen van seksueel geweld in kaart gebracht met verbeterpunten, hiaten en oplossingsrichtingen;
- Eind 2023 zijn deze initiatieven op het gebied van signaleren en stoppen verwerkt in een sociale kaart.

Wat gebeurt er al in de provincie Groningen?

Doel 2A Het signaleren en stoppen van bestaand slachtofferschap
Interventies: – Vlaggensysteem – Scholing onderwijsmedewerkers

Reactief

Doel 2B Het signaleren en stoppen van bestaand plegerschap
Interventies:

<ul style="list-style-type: none"> – Training decanen en studieloopbaanbegeleiders van de Hanzehogeschool en RUG – Onderzoek naar vermoedens van seksueel misbruik bij kinderen <p>etc.</p>		
<p>Betrokken organisaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Veilig Thuis Groningen – Politie Noord-Nederland/Zedenpolitie Groningen – Sociale wijkteams – Huisartsen Coöperatie – Onderwijs – Terwille verslavingszorg – Huiskamer Prostitutie/mensenhandel – Time2Connect – Convenant Veilig Uitgaan – Het CSG verzorgt trainingen voor professionals – Stichting No Need to Hide geeft workshops aan professionals <p>etc.</p>		<p>Betrokken organisaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Veilig Thuis Groningen – Politie Noord-Nederland/Zedenpolitie Groningen – Stichting No Need to Hide – Sociale wijkteams <p>etc.</p>

Welke acties ondernemen we verder?

- We organiseren en leiden een specialistisch team op dat in Noord Nederland diagnostisch onderzoek en taxatiegesprekken kan voeren met kinderen bij wie vermoedens van seksueel misbruik zijn ontstaan;
- Bij twee gemotiveerde sociale wijkteams en twee huisartsenpraktijken onderzoeken we wat er nodig is aan organisatie, kennis, vaardigheden en houding om in de intake van cliënten actief te vragen naar eventuele ervaringen met seksueel geweld.

Evaluatie:

- Bij de start van het offensief wordt in kaart gebracht en geëvalueerd wat er in de provincie Groningen voor professionals beschikbaar is aan deskundigheidsbevordering op het gebied van seksueel geweld, zoals trainingen, workshops, bijeenkomsten, etc. Nadat het Gronings offensief twee jaar loopt zal dit nogmaals worden gedaan om te zien of de omvang van deskundigheidsbevordering is af-/toegenomen en wordt op basis van evaluaties een tevredenheidsonderzoek onder deelnemers over het aanbod deskundigheidsbevordering gedaan.
- Het functioneren van het specialistisch team dat in Noord Nederland opgeleid en georganiseerd wordt om diagnostisch onderzoek bij en taxatiegesprekken met kinderen te kunnen doen, wordt structureel geëvalueerd en gemonitord. Hierbij zullen belangrijke parameters zijn: aantal diagnostische onderzoeken/taxatiegesprekken in vergelijking met de periode voordat het team bestond, de mate van tevredenheid onder slachtoffers, hun naasten/omgeving, de uitvoerenden en andere relevante organisaties, de vorm van het aanbod, de samenwerking, financiële dekking en de effecten ervan;
- Het onderzoek naar de initiatieven op het gebied van signaleren en stoppen van seksueel geweld in de provincie Groningen vormen de basis waartegen de impact van het Gronings offensief kan worden afgezet en getoetst.

3. Hulp en bestraffen

Wat is nodig?

Het is nodig dat in de provincie Groningen zowel slachtoffers als plegers de hulp ontvangen die zij nodig hebben om te kunnen herstellen van seksueel geweld en om recidive te voorkomen. Daders van seksueel geweld worden bestraft.

Ambitie(s):

- We (door)ontwikkelen een samenhangende aanpak die in de provincie Groningen aan slachtoffers en plegers van seksueel geweld hulp biedt en daders bestraft.
- Toegespitst op de wensen en behoeften van zowel slachtoffers en plegers het hulpaanbod (verder en of door)ontwikkelen, zodat zij de zorg ontvangen die zij nodig hebben.
- Het ligt niet binnen de invloedssfeer van het Gronings offensief tegen seksueel geweld de doorlooptijd van zedenzaken in te korten of de strafmaat te verhogen. Een bijdrage leveren aan het informeren van de bevolking over de implicaties van de Wet Seksuele Misdrijven, de dialoog voeren tijdens het maatschappelijk gesprek over de strekking van het begrip ‘consent’ binnen (seksuele) relaties en hoe dit concreet invulling te geven, zijn reële ambities. Dit geldt ook voor het actief informeren en ondersteunen van slachtoffers en hun omgeving in het proces van aangifte doen.

Minimaal te bereiken resultaten:

- Eind 2023 heeft een extern onderzoeker/bureau voor de provincie Groningen de initiatieven op het gebied van hulp en bestraffen van seksueel geweld in kaart gebracht met verbeterpunten, hiaten en oplossingsrichtingen;
- Eind 2023 zijn deze initiatieven op het gebied van hulp en bestraffen verwerkt in een sociale kaart.

Wat gebeurt er al in de provincie Groningen?

<p>Doel 3A Het bieden van passende hulp aan slachtoffers</p>	<p>Doel 3B Het bieden van passende hulp aan en het bestraffen van plegers</p>
<p>Interventies:</p>	<p>Interventies:</p>
<p>Betrokken organisaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Centrum Seksueel Geweld (CSG) Groningen-Drenthe – Stichting No Need to Hide – Universitair Medisch Centrum Groningen – MEE Noord – Slachtofferhulp Noord-Nederland – Elker – Accare – Lentis – Slachtofferhulp – Perspectief herstelbemiddeling – Jeugdzorg Groningen – Wender <p>etc.</p>	<p>Betrokken organisaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De Waag – Reclassering Noord (COSA) – Ambulante Forensische Psychiatrie Noord (AFPN) – Perspectief herstelbemiddeling <p>etc.</p>

Reactief

Welke acties ondernemen we verder?

- We richten lotgenotencontactgroepen op voor slachtoffers, plegers en naasten, zoals Slachtofferhulp Noord-Nederland al voor slachtoffers doet;
- We ontwikkelen de ervaringsdeskundigenpool (verder) door met o.a. voormalig plegers/daders van seksueel geweld;
- Bij het CSG Groningen-Drenthe ontwikkelen we proactief een hulpaanbod voor niet-acute slachtoffers van seksueel geweld;
- In het vrijwillig kader ontwikkelen we een hulpaanbod voor (potentiële) plegers van seksueel geweld en hun naasten/omgeving;
- We ontwikkelen duurzame methodieken die voor anderen kopieerbaar zijn.

Evaluatie:

- De effecten van de ervaringsdeskundigenpool – waarin wordt getracht ook plegers van seksueel geweld te laten deelnemen – worden op basis van vooraf geformuleerde doelen in kaart gebracht en gemonitord;
- De lengte en doorstroom van de wachtlijsten voor (vervolg)hulpverlening in relatie tot seksueel geweld wordt in kaart gebracht en gemonitord. Dit geldt eveneens voor de overdracht van cliënten van één naar de andere organisatie. Ook alternatieven die geboden worden om de wachttijd te overbruggen (zoals het kortdurende zorgaanbod voor niet-acute slachtoffers vanuit het CSG Groningen-Drenthe en de eventueel daarop aansluitende lotgenotengroepen van Slachtofferhulp Noord-Nederland) worden hierbij meegenomen;
- Het hulpaanbod dat in het vrijwillig kader voor (potentiële) plegers van seksueel geweld en hun naasten/omgeving wordt ontwikkeld, wordt geëvalueerd en gemonitord. Belangrijke parameters hierbij zijn: het aantal plegers dat zich meldt voor hulp (in vergelijking met de periode voordat het aanbod bestond), de mate van tevredenheid onder plegers, hun naasten/omgeving, de uitvoerenden en andere relevante organisaties, de vorm van het aanbod, de samenwerking, financiële dekking en de effecten ervan.
- Het onderzoek naar de initiatieven op het gebied van hulp en bestraffen van seksueel geweld in de provincie Groningen vormen de basis waartegen de impact van het Gronings offensief kan worden afgezet en getoetst.

Aandachtsgebied 3

Organisatie, afstemming en kennisverbreding

In aansluiting op de veldoriëntatie die in de provincie Groningen is uitgevoerd, focussen we in de integrale aanpak seksueel geweld op organisatie, verbinding en afstemming. Er is al (veel) aanbod, dus het is van belang dat deze samenhangender wordt en personen en organisaties elkaar gemakkelijker kunnen vinden. Ook is het binnen onze provincie volstrekt duidelijk waar men betrouwbare informatie over seksueel geweld in de volle breedte krijgt.

We zetten in op:

1. Coördinatie
2. Steunpunt
3. Netwerken

1. Coördinatie

Wat is nodig?

Het is nodig dat er een centraal coördinatiepunt komt/regionale coördinator wordt aangesteld van het Gronings offensief.

Ambitie(s):

- Een centraal coördinatiepunt opzetten/coördinator aanstellen van het Gronings offensief.

Minimaal te bereiken resultaten:

- Begin 2023 is een regionaal coördinator van het Gronings offensief aangesteld.

Wat gebeurt er al in de provincie Groningen?

- De preventie van seksueel geweld wordt gecoördineerd door de GGD Groningen;
- Seksueel geweld binnen afhankelijkheidsrelaties wordt gecoördineerd door Veilig Thuis Groningen.
- De coördinatie van de Vrouwenopvang is een taak van Wender;
- De aanpak van mensenhandel (waar seksueel geweld vaak ook een rol speelt) is belegd bij het Zorg- en VeiligheidsHuis Groningen (ZVHG).

Welke acties ondernemen we verder?

- We creëren een Gronings platform seksueel geweld waar organisaties met een coördinerende taak op het gebied van seksueel geweld aansluiten om kennis en signalen te delen en beleid af te stemmen.

Evaluatie:

- Tijdens een jaarlijks congres en netwerkbijeenkomsten wordt de coördinatie van de integrale aanpak seksueel geweld/het Gronings offensief via korte vragenlijsten geëvalueerd en gemonitord. Op basis van de uitkomsten zal de coördinatie worden bijgesteld.

2. Steunpunt

Wat is nodig?

Er is een laagdrempelig steunpunt in de provincie nodig waar alle Groningers terecht kunnen voor vragen en advies over seksueel geweld.

Ambitie(s):

- Het Centrum Seksueel Geweld Groningen als portaal voor een laagdrempelig steunpunt seksueel geweld passend maken (concreet dient hierbij gekeken te worden naar de huidige vorm van het CSG (deze bestrijkt nu twee provincies: Groningen en Drenthe) en ook het imago van het huidige CSG (onvoldoende laagdrempelig voor bijvoorbeeld veel jongeren en plegers en dus vooralsnog niet klaar voor deze brede functie);
- Een brede sociale kaart digitaal verspreiden.

Minimaal te bereiken resultaten:

- Eind 2023 stellen we een steunpuntmedewerker aan;
- Vanaf 2024 kunnen alle Groningers voor vakkundige informatie, advies en consultatie terecht bij een laagdrempelig steunpunt seksueel geweld;
- Vanaf 2024 wordt de sociale kaart seksueel geweld Groningen digitaal verspreid en door een steunpuntmedewerker actueel gehouden.

Wat gebeurt er al in de provincie Groningen?

- Binnen het CSG Groningen-Drenthe wordt de laagdrempelige zorg voor slachtoffers centraal gecoördineerd en uitgevoerd door de convenantpartners (UMCG, Scheper Ziekenhuis Emmen, politie Noord-Nederland, Afdeling Zeden, Slachtofferhulp Nederland regio Noord, GGD Groningen en GGD Drenthe). Het CSG is 24/7 bereikbaar, beschikt over een chatfunctie en een site waarop actuele en betrouwbare informatie staat. Naast het organiseren van hulp aan slachtoffers heeft het CSG ook een consultatiefunctie voor professionals.
- Vier zorginstellingen in Noord-Nederland hebben de website Plegershulp.nl opgezet om daders van seksueel geweld met een verstandelijke beperking bij te staan en professionals in Noord-Nederland advies te geven over omgang met (potentiële) plegers en het bestaande hulpaanbod.
- Slachtofferhulp Nederland biedt hulp en advies aan slachtoffers in het algemeen waaronder ook slachtoffers van seksueel geweld. Het kan dan gaan om psychosociale zorg, ondersteuning bij het juridisch traject, lotgenotengroepen.

Welke acties ondernemen we verder?

- We formuleren een communicatieplan om de naamsbekendheid van het steunpunt te vergroten
- We maken afspraken met Groninger organisaties die werkzaam zijn op het gebied van seksueel geweld over de plaats van het steunpunt binnen het netwerk en over de samenwerking tussen het netwerk en het steunpunt.

Evaluatie:

- In de loop van de twee jaar dat het offensief loopt, wordt vier keer het volume van de binnengekomen vragen, de inhoud ervan en het type melders bij het CSG in kaart gebracht.
- Door middel van onderzoek wordt de mate van tevredenheid van het steunpunt onderzocht. Hierbij is de mate van laagdrempeligheid een belangrijk onderwerp;
- Op basis van de hulpvragen die bij het steunpunt binnenkomen, wordt een prioritering in doelgroepen aangebracht, bijvoorbeeld seksueel gebruik binnen het gezin, online seksueel misbruik, seksueel geweld onder studenten.

3. Netwerken

Wat is nodig?

In de provincie Groningen is het nodig dat er netwerken worden opgericht waarin afgevaardigden van organisaties deelnemen die de integrale aanpak seksueel geweld verder zullen dragen en zullen vormgeven.

Ambitie(s):

- Faciliteren dat Groningers elkaar op het thema seksueel geweld kunnen opzoeken en van elkaar kunnen leren;
- Een stevig netwerk van organisaties en personen organiseren, zodat er meer kennis en inzicht ontstaat in het bestaande aanbod en eventuele (door)verwijzing vanzelfsprekender wordt.

Minimaal te bereiken resultaten:

- Eind 2023 is een netwerk operationeel dat met elkaar signalen helder maakt, duidelijkheid schept over het hulpaanbod, ondersteuning en begeleiding, er met elkaar voor zorgt dat de (door)verwijzing soepel verloopt en een platform biedt voor deskundigheidsbevordering, etc.

Wat gebeurt er al in de provincie Groningen?

- Het CSG Groningen-Drenthe heeft een uitgebreide sociale kaart voor vervolghulpverlening voor slachtoffers. Incidenteel wordt er een bijeenkomst georganiseerd voor alle organisaties die onderdeel uitmaken van deze sociale kaart met als doel om elkaar te leren kennen en om kennis uit te wisselen.

Welke acties ondernemen we verder?

- We brengen halfjaarlijks een nieuwsbrief uit met informatie op het gebied van seksueel geweld, bijeenkomsten, het verloop van het Gronings offensief tegen seksueel geweld;
- We voeren in de provincie Groningen een netwerkanalyse uit. Op basis hiervan wordt de 'gewichtigheid' van organisaties ten opzichte van het netwerk bepaald: Is deelname aan het netwerk essentieel, wenselijk of niet essentieel?;
- We blazen het Samenwerkingsverband Tegen Seksueel Geweld Groningen (STSGG) nieuw leven in;
- We organiseren halfjaarlijks netwerkbijeenkomsten waarbij Groningse organisaties die werkzaam zijn op het gebied van seksueel geweld zich kunnen aansluiten met als doel elkaar leren kennen, kennisuitwisseling en trends delen;
- We organiseren jaarlijks een regionaal congres over het thema seksueel geweld voor professionals, beleidsmakers, bestuurders en andere belangstellenden met als doel: netwerk versterken, kennis en ervaring delen, bespreken van nieuwe ontwikkelingen en inzichten, etc.;
- We bouwen bij het steunpunt een kennisbank op over het thema seksueel geweld met o.a. literatuur, video's, films, geluidsbestanden, etc. Hierbij worden jongeren specifiek meegenomen.

Evaluatie:

- Voorafgaand aan de eerste netwerkbijeenkomst wordt onder de potentiële deelnemers een behoeftepeiling gedaan. De lijst met behoeften die hieruit voortkomt is de toetssteen van iedere netwerkbijeenkomst en wordt na twee jaar Gronings offensief tevens gebruikt als evaluatie-instrument.
- Voorafgaand aan de eerste netwerkbijeenkomst worden afspraken met de potentiële deelnemers gemaakt over de bijdrage die zij aan het netwerk willen leveren. De lijst die hieruit voortkomt wordt gebruikt om te toetsen dat netwerkdeelnemers hun bijdragen daadwerkelijk kunnen leveren.

De randvoorwaarden voor de uitvoering van het Gronings offensief

De hiervoor beschreven drie aandachtsgebieden met ambities en resultaten kunnen worden uitgevoerd als minimaal aan de volgende randvoorwaarden wordt voldaan:

Oprichten programmagroep (voor het programma als geheel)

We richten een kleine en hechte programmagroep op. De leden van de groep dienen een grote en diverse kennis en deskundigheid op het gebied van seksueel geweld te vertegenwoordigen en ten minste te bestaan uit een ervaringsdeskundige, professional, beleidsmaker en bestuurder. De groep heeft als taak: het vervullen van een initiërende, signalerende en op doelstellingen bijsturende rol. Bij de start van het Gronings offensief zal de programmagroep structureel aandacht aan de inhoudelijke, organisatorische en financiële borging van het plan geven om de continuïteit ervan te waarborgen. Aan het einde van 2024 zal de groep bekijken of de resultaten voldoende zijn, de ambities nog gelden en hoe verder te gaan met de regionale aanpak seksueel geweld in de provincie Groningen.

Oprichten Spiegelgroep Ervaringsdeskundigheid (voor het programma als geheel)

Naast de programmagroep zal een Spiegelgroep Ervaringsdeskundigheid worden gevormd bestaande uit Groningers die ervaring hebben met en/of ervaringsdeskundig zijn op het gebied van seksueel geweld, zoals slachtoffers, plegers, naasten en omstanders. De leden houden het Gronings offensief een spiegel voor, trekken het – indien nodig – terug naar de kern, houden met hun achterban in de gaten of het Gronings offensief daadwerkelijk effect heeft en voorzien het offensief van zowel gevraagd als ongevraagd advies.

Aanstellen coördinator (voor het programma als geheel)

Er wordt een coördinator van het Gronings offensief seksueel geweld aangesteld. De coördinator richt zich op het vergroten van de aandacht voor de problematiek en adviseert de programmagroep over maatregelen die nodig zijn. Als herkenbaar boegbeeld én aanjager zal de coördinator optreden voor de verandering die nodig is om seksueel geweld structureel te stoppen en te voorkomen. De coördinator initieert, voert verkennende gesprekken met mensen, maakt hen enthousiast, brengt hen bij elkaar, fungeert als de verbindende schakel, stuurt de regionale aanpak inhoudelijk aan en stuurt op het behalen van de doelstellingen. De coördinator is ook medeverantwoordelijk voor de verdere fondsenverwerving die nodig is voor het behalen van de doelen die in dit plan beschreven staan. Het ligt voor de hand dat deze functie/taak wordt ondergebracht bij de coördinator van het CSG Groningen-Drenthe. Door deze combinatie wordt zo optimaal mogelijk gebruik gemaakt van bestaande kennis over seksueel geweld en het netwerk. Bovendien is het Gronings offensief door de verbinding met het CSG ook geborgd voor in de toekomst.

Aanstellen communicatieadviseur (voor het programma als geheel)

De communicatieadviseur zorgt voor de ontwikkeling, organisatie en uitvoering van een doorwrocht communicatieplan, strategie en beleid over de wijze waarop Groningers worden geïnformeerd over de uitgangspunten en het doel van het Gronings offensief tegen seksueel geweld en wat we van hen vragen aan inspanning om met elkaar seksueel geweld te voorkomen en te stoppen. En wel via diverse kanalen, als sociale media, krant, televisie, etc. Daarnaast acteert de communicatieadviseur proactief op signalen en incidenten met betrekking tot seksueel geweld in de (Groninger) samenleving en legt hierbij verbanden met het Gronings offensief; wat ook weer tot publiciteit kan leiden. Het ligt voor de hand dat deze functie/taak wordt ondergebracht bij de communicatieadviseur van het CSG Groningen-Drenthe. Door deze combinatie wordt zo optimaal mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande kennis over seksueel geweld en het netwerk. Bovendien is het Gronings offensief door de verbinding met het CSG ook geborgd voor in de toekomst.

Aanstellen gespreksondersteuner (aandachtsgebied 1)

We stellen een gespreksondersteuner aan die de provincie ingaat en maatschappelijke gesprekken organiseert en begeleidt met o.a. slachtoffers, plegers, omstanders, jongeren, ervaringsdeskundigen, maatschappelijke organisaties, professionals, bestuurders, beleidsadviseurs, wetenschappers en sociale partners. Deze open gesprekken hebben als doel inzicht te verkrijgen wat deze groepen Groningers op het gebied van seksueel geweld bezig houdt, waar behoeften liggen, waar zij zoal tegenaan lopen. Op deze manier worden bestaande kennis, verbeterpunten en aanbevelingen opgehaald, de urgentie voor het Gronings offensief zichtbaar gemaakt en draagvlak voor een integrale aanpak seksueel geweld gegenereerd. Dit vormt ook de basis voor verdere stappen in het proces naar een daadwerkelijke cultuurverandering in de provincie Groningen en het borgen van de norm: In onze provincie wordt seksueel geweld niet gedoogd.

Extern onderzoek naar het bestaande aanbod (aandachtsgebied 2)

We laten iemand/bureau extern onderzoek doen naar het bestaande aanbod in de provincie Groningen op het gebied van preventie, signalering, hulp met een focus op zowel slachtoffers als plegers van seksueel geweld alsmede de betrokken organisaties/taakstellingen/programma's/personen in kaart brengt. De onderzoeker maakt een sociale kaart en analyseert waar in het bestaande aanbod verdere verbeterpunten en hiaten liggen en zoekt actief naar oplossingsrichtingen. Op basis van de conclusies schrijft de onderzoeker een voorstel voor de verdere invulling van de regionale integrale aanpak seksueel geweld provincie Groningen.

Aanstellen steunpuntmedewerker (aandachtsgebied 3)

We stellen een steunpuntmedewerker aan die niet bang is om seksueel geweld te bespreken, deskundig is op het thema seksueel geweld, vakkundig informatie, advies en consultatie over het thema seksueel geweld kan geven en weet wat voor aanbod er wel/niet in de provincie beschikbaar is. Op de website richt de loketmedewerker de sociale kaart met digitaal informatieloket in. Op basis van de ervaringen/registratie van de loketmedewerker wordt de regionale aanpak seksueel geweld in de provincie Groningen aangepast en verbeterd.

Opzetten subsidie-/projectenpool

We zetten een subsidie-/projectenpool op. Door middel van een projectaanvraag kunnen Groninger burgers, organisaties, projecten en initiatieven die een positief verschil willen maken en een structurele bijdrage willen leveren aan de integrale aanpak seksueel geweld in aanmerking komen voor een financiële impuls. De projectaanvragen dienen:

- aan te sluiten bij een van de 3 aandachtsgebieden (bijvoorbeeld aansluiten bij een van de acties genoemd bij 'wat gaan we verder doen?');
- expliciet te onderschrijven dat seksueel geweld in de provincie Groningen niet gedoogd wordt;
- aandacht te besteden aan de onderliggende machtsmechanismen die seksueel geweld in stand houden.

Planning

De planning van het Gronings offensief is verdeeld in vier delen van ieder een half jaar. Doordat het programma verdeeld is in drie aandachtsgebieden met eigen ambities, resultaten, dynamiek, tempo en ook onderlinge interactie en verbinding, lopen in deze planning de drie aandachtsgebieden door elkaar. Per periode is een accent geformuleerd. Bij gevolg zijn niet alle acties uit het Gronings offensief uitputtend verwerkt in deze planning. De activiteiten die hieronder genoemd staan, zijn namelijk bedoeld als concretisering van het betreffende accent.

1^e half jaar (accent: opstarten van het programma en peilen huidige stand van zaken)

- Publiciteit: het Gronings offensief en de urgentie ervan bij alle Groningers bekendmaken;
- Gemeentelijke quickscan op het gebied van seksueel geweld ontwikkelen;
- Maatschappelijke gesprekken en dialogen over seksueel geweld en consent met diverse doelgroepen initiëren;
- Ambassadeurs van Gronings offensief werven;
- Extern onderzoek naar de effectiviteit en samenhang van de regionale aanpak seksueel geweld in Groningen initiëren;
- Een expertiseteam diagnostisch onderzoek bij en taxatiegesprekken met kinderen en jongeren bij wie vermoedens van seksueel misbruik zijn ontstaan opleiden en organiseren;
- Communicatie- en organisatieplan ontwikkelen voor de transformatie van het CSG Groningen-Drenthe als portaal van het laagdrempelig steunpunt seksueel geweld;
- Criteria formuleren en oproep verspreiden tot het indienen van subsidievoorstellen voor de projectenpool;
- Netwerken nieuw leven inblazen/oprichten;
- Opzetten van ervaringsdeskundigenpool seksueel geweld;
- Halfjaarlijkse nieuwsbrief uitbrengen.

2^e half jaar (accent: netwerkontwikkeling en verzamelen, verbinden en delen van de huidige situatie)

- Quickscan seksueel geweld bij wijze van nulmeting in alle Groninger gemeenten uitvoeren;
- Data aanvullen in het Regioplan-instrument 'Kenmerken van de regio Groningen';
- Maatschappelijke gesprekken en open dialogen voortzetten;
- Onderwijspilot over preventie seksueel geweld en seksuele gezondheid op vier scholen ontwikkelen en vormgeven;
- Sociale kaart opleveren;
- Onderzoeksrapport opleveren over effectiviteit en samenhang regionale aanpak seksueel geweld Groningen;
- Lotgenotengroep(en) opzetten;
- Hulpaanbod in het vrijwillig kader voor plegers ontwikkelen en vorm geven;
- Netwerken opzetten van Groningse organisaties en professionals die zich bezig houden met de aanpak seksueel geweld;
- Steunpunt seksueel geweld bij CSG Groningen-Drenthe inrichten;
- Workshop/training deskundigheidsbevordering voor professionals ontwikkelen;
- Brede netwerkbijeenkomst organiseren waar evaluatie van Gronings offensief over 2023 deel van is (presentatie extern onderzoek, eerste bevindingen gespreksondersteuner, etc.);
- Jaarlijks regionaal congres organiseren;
- Halfjaarlijkse nieuwsbrief uitbrengen.

3^e half jaar (accent: vormgeven en uitvoeren van acties die voortkomen uit de inzichten opgedaan met de huidige situatie)

- Op basis van de uitgevoerde gemeentelijke quickscan analyseren op welke onderdelen de aanpak seksueel geweld verder versterkt moet worden en op welke manier;
- Verslag verbeterpunten en aanbevelingen voortkomend uit de maatschappelijke gesprekken opleveren;
- Zichtbaar maken draagvlak en mogelijke belemmerende en stimulerende factoren integrale aanpak seksueel geweld Groningen;
- Aan de slag met de resultaten uit het onderzoeksverslag;
- Steunpunt seksueel geweld bij CSG van start;
- Sociale kaart digitaal verspreiden;
- Kennisbank over het thema seksueel geweld opbouwen;
- Halfjaarlijkse nieuwsbrief uitbrengen.

4^e half jaar (accent: evaluatie en de relatie tot de toekomst van het Gronings offensief)

- Aan de slag met de uitkomsten gemeentelijke quickscan en de uitvoering ervan herhalen
- Eerste twee jaar Gronings offensief evalueren;
- Monument voor slachtoffers seksueel geweld onthullen;
- Regioplan-instrument 'Kenmerken van de regio Groningen' publiceren;
- Huidige stand van zaken integrale aanpak seksueel geweld aan alle Groningers zichtbaar maken eveneens wat de vervolgstappen zijn;
- Vervolg op het Gronings offensief formuleren;
- Draagvlak binnen de Groninger gemeenten creëren voor het zetten van vervolgstappen (inclusief financiën);
- Jaarlijks regionaal congres organiseren;
- Halfjaarlijkse nieuwsbrief uitbrengen.

Begroting 2023-2024

	2023	2024
Regionale coördinator 16 uur per week	€ 64.926,00	€ 66.874,00
Communicatieadviseur 8 uur per week	€ 26.747,00	€ 27.549,00
Gespreksondersteuner 8 uur per week	€ 26.747,00	€ 27.549,00
Steunpuntmedewerker 10 uur per week	€ 30.254,00	€ 31.126,00
Subsidie-/projectenpool	€ 25.000,00	€ 25.000,00
Kosten bijeenkomsten (zaalhuur en catering)	€ 15.000,00	€ 15.000,00
Basiskosten per jaar	€ 188.674,00	€ 193.098,00
Enmalig extern onderzoek naar het bestaande aanbod	€ 32.000,00	

Algemene toelichting op de begroting

De ambities van het Gronings offensief tegen seksueel geweld zijn groot. Met het basisbedrag van jaarlijks rond € 200.000 kunnen we in 2023 en 2024 een start maken met de uitvoering van dit plan. Hiermee hopen we tegemoet te kunnen komen aan de wens om in gezamenlijkheid seksueel geweld aan te pakken waarbij het uitgangspunt is aansluiting bij bestaande organisaties, initiatieven, interventies, programma's en ideeën om met elkaar tot een samenhangend breed gedragen aanpak te komen dat recht doet aan de complexiteit van het thema seksueel geweld.

In de loop van deze eerste twee jaar wordt, op geleide van de opgedane kennis en ervaring en regionale en landelijke ontwikkelingen, het programma voortdurend geëvalueerd en aangepast. Ook gaan we hard aan het werk om aanvullende financiering te vinden voor concrete projecten die zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande projecten en een breed draagvlak in de Groninger samenleving hebben.

Voor 2023 wordt eenmalig een extern onderzoek uitgevoerd naar het bestaande aanbod in onze provincie ten aanzien van voorkomen, signaleren en melden, hulp en bestraffen op het gebied van seksueel geweld. De resultaten resulteren in een brede sociale kaart voor de Groninger bevolking en professionals en vormen de basis van een plan om te komen tot optimalisering van het aanbod. Tenslotte dienen de resultaten van het onderzoek als nulmeting voor het programma.

Bronnen

- Baartman, H. (2009). *Het begrip kindermishandeling: Pleidooi voor een herbezinning en voor bezonnen beleid*. Driebergen: Augeo Foundation.
- Bicanic, I. (2021). Victim blaming. *EMDR Magazine*, 26, pp. 54-57.
- Bicanic, I., Coenen, T., & Laan, E. (2021, 21 januari). Zet in op minder daders en slachtoffers van seksueel geweld. *Trouw*. Geraadpleegd op 17 november 2021, van <https://www.trouw.nl/opinie/zet-in-op-minder-daders-en-slachtoffers-van-seksueel-geweld~b8838dcd/>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). *Regionale kerncijfers Nederland*.
- Commissie-Samson. (2012). *Omringd door zorg, toch niet veilig: Seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste kinderen, 1945 tot heden*. Amsterdam: Boom.
- CSG. (z.d.) Het Centrum Seksueel Geweld maakt vlogs voor mensen met een verstandelijke beperking, hun professionals en hun ouders. Geraadpleegd op 18 november 2021, van <https://centrumseksueelgeweld.nl/vlogs-voor-mensen-met-een-verstandelijke-beperking/>
- De Graaf, H. Meijer, S., Poelman, J., & Vanwesenbeeck, I. (2005). *Seks onder je 25e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005* (RNG-studies nr. 7). Delft: Eburon.
- Dijkgraaf, R., & Van Gennip, K. (2022). *Inhoudelijke contouren nationaal actieplan seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld* (Kamerbrief). Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Elzerman, M. (2021, 9 juni). Seksueel geweld: Veel mensen maken het mee, iedereen zwijgt! *Dorpsklanken*, pp. 2-3.
- Felitti, V.J., Anda, R.F., Nordenberg, D., Williamson, D.F., Spitz, A.M., Edwards, V., Koss, M.P., & Marks, J.S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4): 245-258.
- Hassan, S., & Sanchez-Lambert, J. (2019). *It's not that grey: How to identify the grey area – a practical guide for the twilight zone of sexual harassment*. Brussel: Period.
- Huijnk, W., Damen, R., & Van Kampen, L. (2022, juli). *LHBT-monitor 2022: De leefsituatie van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2019). *Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2020). *Brochure Nationaal Rapporteur*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022). *Brede blik op slachtofferschap. Achtergronden van slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen en seksuele uitbuiting*. Nationaal Rapporteur.
- No Need to Hide. (2022, 1 januari). *Uitkomsten Project 2021: De rol en positie van ervaringsdeskundigheid bij seksueel misbruik*. No Need to Hide: Samen tegen seksueel misbruik. Geraadpleegd op 31 oktober 2022, van <https://noneedtohide.nl/uitkomsten-project-2021-de-rol-en-positie-van-ervaringsdeskundigheid-bij-seksueel-misbruik/>.
- Rutgers WPF (2013). *Wat maakt het verschil? Diversiteit in de seksuele gezondheid van LHBT's*. Utrecht: Rutgers WPF.

- Smit, I., Van Berlo, W., & Looten, T. (2020). *#tothier: Pleidooi voor effectieve Hulpverlening en nazorg van seksueel geweld*. Utrecht: Rutgers, kenniscentrum seksualiteit.
- Spiegelgroep Ervaringsdeskundigheid GHNT. (2021). *Samen deskundig: Ervaringsdeskundigheid bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling* [Handreiking voor gemeenten]. Utrecht: Movisie.
- Timmer, R. (2021, 11 november). Je wereldbeeld gaat eraan (Aflevering 3: de hulpverleners). *Dagblad van het Noorden*, p. 24-25.
- Van Duin, A., & Rus, C. (2014). *De wetende getuige: Handreikingen aan professionals over handelen en diagnostisch onderzoek bij vermoedens van seksueel misbruik van kinderen*. Leeuwarden: Elikser.
- Van Oosten, N., Verweij, S., Van den Heuvel, S., & Doornink, N. (2017). *Wat werkt bij: Hulp aan vrouwen die seksueel misbruik hebben meegemaakt* (Dossier). Utrecht: Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken.

BIJLAGE 1

De afgelegde weg naar dit regionaal actieplan en integrale aanpak

Om tot dit regionaal actieplan en integrale aanpak te komen en verder uit te voeren is de volgende weg afgelegd:

Aanbeveling Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

In de 'Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018' stelt de Nationaal Rapporteur dat bij de overheid seksueel geweld onvoldoende een thema is. Volgens de rapporteur zijn er verschillende programma's en initiatieven die aandacht vragen voor specifieke vormen van seksueel geweld, maar ontbreekt de samenhang en coördinatie voor de gehele aanpak. Ook pleit hij voor meer aandacht voor de aanpak van seksueel geweld op regionaal niveau, omdat bijna alle regio's aangeven niet te beschikken over een regionale aanpak seksueel geweld. Daarom beveelt de rapporteur alle regio's in Nederland aan te zorgen voor een gecoördineerde en samenhangende aanpak van seksueel geweld en de monitoring ervan.

Veldoriëntatie

In januari 2021 start de projectleider met literatuuronderzoek. Daarin is literatuur van ervaringsdeskundigen meegenomen evenals literatuur over preventie, signalering, melding, interventies, behandeling, nazorg, onderzoek en beleid. De resultaten van het literatuuronderzoek zijn gebruikt als basis voor het formuleren van vragen voor de diepte-interviews.

Tussen maart 2021 en mei 2021 zijn in totaal ± vijftig diepte-interviews met ervaringsdeskundigen en professionals werkzaam op het gebied van seksueel geweld in de provincie Groningen gedaan om een beeld van de huidige aanpak te krijgen. Het doel van de interviews is in kaart brengen wat volgens de geïnterviewden in de huidige aanpak seksueel geweld goed/minder goed gaat, waar zij in hun werk tegenaan lopen, wat zij (nog) wensen.

Achtergrond geïnterviewden veldoriëntatie:

- Projectleider Geweld Hoort Nergens Thuis (2)
- Gynaecoloog
- Centrum Seksueel Geweld Groningen-Drenthe (2)
- Aandachtsfunctionaris Kindermishandeling
- Wijk team medewerkers (6)
- Psycho-therapeuten slachtoffers: jongeren (3), volwassenen (3)
- Psycho-therapeut (plegers)
- Huisarts met als aandachtsgebied seksuele gezondheid (2)
- Preventiemedewerkers (4)
- Opvang en ondersteuning slachtoffers in het dagelijks leven en zelfvertrouwen (3)
- Arts JeugdGezondheidsZorg (GGD)
- Verpleegkundige JeugdGezondheidsZorg (GGD) (2)
- Forensisch arts
- Veilig Thuis (2)
- Wender (vrouwenopvang) (2)
- Zedenpolitie (2)
- Consultatie Seksualiteit MEE Noord (2)
- Slachtofferhulp (2)
- Beleidsadviseurs Groninger gemeenten (3)
- Ervaringsdeskundigen (4)
- Beleidsadviseur GGD (2)

De aantallen tussen haken refereren naar het aantal medewerkers.

Sommige geïnterviewden waren therapeut én tevens ervaringsdeskundigen. Iedereen werkt binnen de provincie Groningen.

De interviews hadden een gemiddelde duur van 1.15 minuten. Van alle interviews is een verslag gemaakt die aan iedere geïnterviewde is voorgelegd met het verzoek om te bekijken op juiste weergave en ook kon men nog aanvullingen op het verslag doen als achteraf bleek dat relevante zaken in het interview niet aan de orde waren gekomen. De meerderheid van de geïnterviewden reageerden op de inhoud van het verslag. De verslagen worden niet verspreid maar blijven bij de geïnterviewde en de interviewer en heeft als doel om de inhoud van het gesprek vast te leggen, vergelijkingen te maken en rode lijnen en breed gedragen ingrediënten eruit te halen voor het plan. Er is een uitgebreide vragenlijst geformuleerd om de interviews vorm te geven. Welke vragen uiteindelijk zijn besproken in het interview was afhankelijk van de achtergrond van de geïnterviewde.

De leeftijd van de geïnterviewden varieerden van eind twintig tot 80 jaar. Twee geïnterviewden waren man. Verder was bij alle interviews sprake van een grote compassie met het thema en de grote wens en drang om dit nu een keer stevig neer te zetten. Waarbij veel geïnterviewden graag hun bijdrage aan willen leveren.

Groningen wordt deel van de pilot regionale aanpak seksueel geweld GHNT

In juli 2021 wordt Groningen – naast Gelderland-Zuid, Haaglanden, West-Brabant en Zuid-Holland Zuid – deel van de pilot ‘regionale aanpak seksueel geweld’ van het landelijk actieprogramma ‘Geweld hoort nergens thuis’ (GHNT) in samenwerking met de opdrachtgevers – VWS, JenV en VNG – en de Nationaal Rapporteur.

Een landelijke projectleider van de pilot ondersteunt de pilotregio’s met het aanbrengen van focus en het (door)ontwikkelen en vormgeven van een regionale aanpak seksueel geweld. Een projectgroep met beleidsadviseurs uit de Gemeenten Groningen en Oldambt alsmede een ervaringsdeskundige betrokken bij de Spiegelgroep Ervaringsdeskundigheid GHNT ondersteunen de projectleider bij de uitvoering van de pilot.

Voor de pilotregio’s ontwikkelt Regioplan een instrument met data over de aard en omvang van seksueel geweld in de regio. Hiermee kunnen de pilotregio’s meer inzicht krijgen in de lokale problematiek van seksueel geweld en hun aanpak daarop focussen. Groningen ontvangt het document ‘Kenmerken van de regio Groningen’ met informatie over meldingen, slachtoffers en plegers in de regio Groningen.

Op basis van de beschikbare kennis en ervaringen in de vijf pilotregio’s met het ontwikkelen van een regionale aanpak seksueel geweld, beschrijft de projectleider van de landelijke pilot samen met medewerkers van het landelijk actieprogramma GHNT een set landelijke bouwstenen. Deze bouwstenen kunnen gemeenten en regio’s gebruiken bij de inrichting van een effectieve regionale aanpak seksueel geweld. In november 2021 levert de projectleider van de pilot een zilveren versie op. In het najaar van 2022 is de gouden versie van de bouwstenen afgerond.

Startbijeenkomst ‘Regionale aanpak seksueel geweld Groningen’

Op 30 september 2021 organiseert de Groningse projectgroep een startbijeenkomst in het Van der Valk Hotel Zuidbroek. Hiervoor nodigen zij alle geïnterviewden, netwerkpartners en andere geïnteresseerden uit, personen en/of organisaties die een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan

de ontwikkeling van een breed gedragen plan van aanpak seksueel geweld. Vanwege de coronamaatregelen is het aantal fysieke plaatsen beperkt. Daardoor kiest de projectgroep voor een hybride bijeenkomst, zodat uiteindelijk in totaal ± 80 mensen fysiek en online aanwezig kunnen zijn.

Burgemeester van de gemeente Oldambt Cora-Yfke Sikkema opent de startbijeenkomst en neemt na afloop graag de uitnodiging in ontvangst om ambassadeur van de regionale aanpak seksueel geweld Groningen te worden. Vervolgens geeft ervaringsdeskundige Lydia Brewster een Spoken Word Performance. Daarna presenteert Fetzen de Groot de visie, de kaders van het plan van aanpak en zijn conclusies uit de interviews met Groninger professionals/ervaringsdeskundigen gedurende de veldoriëntatie.

Na de pauze gaat de groep in subgroepen 'preventie', 'signalering', 'hulpverlening en nazorg' uiteen om de gepresenteerde conclusies te bespreken en aan de hand van een paar stellingen/vragen feedback te geven op de presentatie van Fetzen de Groot. Ervaringsdeskundige Marcel Elzerman van Stichting No Need to Hide en Fetzen de Groot vatten de opbrengst uit de subgroepen vervolgens samen en met elkaar reflecteren zij ook over te nemen vervolgstappen. Isabella Diks, wethouder van de gemeente Groningen, sluit de startbijeenkomst af met de lancering van de nieuwe website van Stichting No Need to Hide.

Vijfdelige serie artikelen over seksueel geweld in het DvhN

Van 28 oktober tot en met 25 november 2021 publiceert het Dagblad van het Noorden op iedere donderdag op pagina's 24-25 in een vijfdelige serie een inhoudelijk artikel over seksueel geweld. Deze serie komt tot stand in samenwerking met het CSG Groningen-Drenthe. Aan de hand van interviews met ervaringsdeskundigen, hulpverleners en omstanders wil journaliste Rosa Timmer de bewustwording over de aard, omvang en impact van seksueel geweld onder Groningers vergroten en het probleem zichtbaar en bespreekbaar maken. Aflevering 1 (28-10-2021) gaat over het vermoeden, aflevering 2 (04-11-2021) over mensen met pedofiele gevoelens, aflevering 3 (11-11-2021) over de hulpverleners, aflevering 4 (18-11-2021) over de ouders van een misbruikt kind en ten slotte aflevering 5 (25-11-2021) over de partner van een overlever van seksueel geweld.

Orange the World 2021

In 2021 staat tijdens Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen en meisjes, in Groningen het probleem van seksueel geweld en het CSG centraal. Op 25 november, de Internationale Dag tegen geweld tegen vrouwen, verlichten in de provincie Groningen diverse plekken oranje om aandacht te vragen voor het probleem: het station, de Werkmanbrug, het Zuiderdiep, de Poelestraat en het Academiegebouw. Dit zijn de plekken waar het Instagram-account @catcallsofgrunn, dat geweld en intimidatie tegen vrouwen in Groningen op straat in beeld brengt, de meeste meldingen over ontvangt. Ook Molen Ten Post, de Witte Molen in Glimmen en de Juffertoren in Schildwolde doen mee.

Begin 2022: landelijke ophef naar aanleiding van The Voice, Ajax, Vandaag Inside

Op 20 januari 2022 komt een uitzending van het programma BOOS over machtsmisbruik en seksueel grensoverschrijdend gedrag bij de talentenjacht The Voice of Holland online. In de uitzending doen 19 vrouwen hun getuigenis over bandleider Jeroen Rietbergen en 15 over een regisseur. Twee vrouwen doen aangifte van verkrachting tegen coach Ali B. Over voormalig coach Marco Borsato zijn er ook meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnengekomen. De uitzending brengt een grote mediastorm teweeg en roept grote maatschappelijke verontwaardiging op, o.a. over hoe er op de werkvloer met meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt omgegaan. Na de uitzending is er een grote stijging aan chats en telefoontjes bij het CSG Groningen-Drenthe waar te nemen.

Begin februari 2022 wordt directeur voetbalzaken Marc Overmars bij Ajax weggestuurd, omdat hij voor een langere periode seksueel grensoverschrijdende berichten, o.a. dickpics, naar vrouwelijke collega's heeft verstuurd. Het onderzoeksbureau Bezemer & Schubad bevestigt de ernstige aard van het grensoverschrijdend gedrag. Een belangrijke conclusie uit hun rapport is dat de club moet werken aan een cultuurverandering.

Op 25 april 2022 vertelt Johan Derksen in een uitzending van het programma Vandaag Inside dat hij vijftig jaar geleden een dronken en bewusteloze vrouw heeft gepenetreerd met een kaars. In de uitzending noemt hij het een 'jeugdzone' en wil daarmee Johnny de Mol, tegen wie aangifte van lichamelijke en seksuele mishandeling is gedaan, een hart onder de riem steken. Volgens Derksen lagen vroeger de normen anders en hebben vrijwel alle mannen zich aan dergelijk seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag schuldig gemaakt. Op 27 april 2022 zwakt Derksen zijn verhaal af: 'Het was zo'n hele grote duizend uren-kaars, op zo'n grote sokkel. Die waren toen heel populair. Die hebben we tussen haar benen gezet. Die stond zo de lucht in. Ik heb haar daarmee niet gepenetreerd. Maar het blijft onbeschaafd. Maar ik heb aan willen tonen, dat het tijdsbeeld zo was. Nu word je daarvoor neergesabeld.' Het Openbaar Ministerie stelt een onderzoek in. De Officier van Justitie doet dit, omdat het een ernstig feit betreft dat heftige reacties in de samenleving heeft veroorzaakt. Op 2 juni 2022 wordt de zaak geseponeerd, omdat het onderzoek niet heeft aangetoond dat de verkrachting met de kaars daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. Hierdoor is de verjaringsvraag onbeantwoord gebleven.

Aanstelling regeringscommissaris Mariëtte Hamer

Op 5 april 2022 start Mariëtte Hamer als onafhankelijk regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. Zij is voor drie jaar door het kabinet benoemd. De hierboven beschreven situaties en andere incidenten in de afgelopen jaren leggen een breder vraagstuk bloot waarop actie vereist is. Met de nieuwe regeringscommissaris wil het kabinet bewustwording en een cultuurverandering creëren: intimidatie en misbruik zijn niet acceptabel.

De regeringscommissaris heeft de opdracht het kabinet gevraagd en ongevraagd advies te geven over maatregelen die nodig zijn om seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld tegen te gaan. Tevens zal zij als herkenbaar boegbeeld én aanjager optreden voor de verandering die nodig is om de cultuur die leidt tot grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld te doorbreken. Zij zal daarover een langjarig maatschappelijk debat organiseren.

Op 6 december 2022 publiceert de regeringscommissaris een impactoverzicht waarin zij de aard, omvang en impact van de problematiek van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld beschrijft en hoe zij haar rol als regeringscommissaris invult.

Inhoudelijke contouren van een Nationaal Actieplan seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

Op 27 juni 2022 publiceren de Ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), mede namens Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Justitie en Veiligheid (JenV), een kamerbrief met de inhoudelijke contouren nationaal actieplan seksueel overschrijdend gedrag en seksueel geweld. Hierin staat dat een cultuurverandering noodzakelijk is om het grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld daadkrachtig aan te pakken. Vanuit een normerende rol zet het kabinet met de samenleving in op versteviging van wet- en regelgeving, gerichte acties en het maatschappelijk gesprek. 'De verhalen van slachtoffers maken duidelijk dat seksueel grensoverschrijdend gedrag overal in de samenleving voorkomt. Het laat een patroon zien dat onder andere genderstereotypering, machtsongelijkheid en ongecorrigeerd gedrag een voedingsbodemp vormen voor het ontstaan van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld' (Dijkgraaf & Van Gennip, 2022, p. 1).

Het overkoepelende doel van de aanpak in het nationaal actieplan is het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld en het bereiken van een samenleving waarin ieder zich veilig voelt. Volgens de ministers vraagt dit om een cultuurverandering. Om de cultuurverandering te bereiken staan in de contouren van het Nationaal Actieplan de volgende doelen centraal:

1. Tot maatschappelijke normen komen en een gedeeld beeld krijgen over hoe we met elkaar om willen gaan in de samenleving en wat daarvoor nodig is, met nadrukkelijke aandacht voor genderstereotypering en machtsongelijkheid;
2. Scherpe formele normen stellen in wet- en regelgeving, om duidelijk te markeren wat we wel en niet toelaatbaar achten en effectieve aanpakken verplicht stellen;
3. Organisaties, gemeenten en clubs ondersteunen om processen op orde te brengen, zodat er overall helder en effectief beleid is om seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld te voorkomen, maar ook om klachten op een goede wijze op te volgen;
4. Omstanders activeren door handelingsverlegenheid weg te nemen en hen mee te nemen in het gedeelde beeld wat wel en niet kan;
5. De toegankelijkheid en vindbaarheid van meldpunten en hulpdiensten voor slachtoffers én plegers verbeteren;
6. Verbeteren van de inzet van en doorgeleiding naar adequate en effectieve hulp waardoor verdere schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.

In het najaar komt het kabinet met het Nationaal Actieplan tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. In de zomer van 2022 zijn meerdere gesprekken en verkenningssessies met maatschappelijke organisaties, wetenschappers, ervaringsdeskundigen, jongeren, sociale partners en overheidsinstanties gehouden. Hiermee wil het kabinet op grote schaal kennis en aanbevelingen ophalen die moeten leiden tot het Nationaal Actieplan.

Netwerkbijeenkomst 'Regionale aanpak seksueel geweld Groningen'

Op 11 oktober 2022 organiseert de projectgroep van het Gronings offensief een netwerkbijeenkomst in het Van der Valk Hotel Zuidbroek. Hiervoor nodigen zij alle geïnterviewden, netwerkpartners en andere geïnteresseerden uit om feedback te geven op dit concept om gezamenlijk toe te werken naar een gedragen plan en integrale aanpak seksueel geweld in de provincie Groningen. Er zijn ± 30 mensen, waaronder opmerkelijk veel jong volwassenen, bij de netwerkbijeenkomst aanwezig. Dit geeft aan dat de aanpak van seksueel geweld leeft in Groningen.

Tijdens de bijeenkomst geven de aanwezigen feedback op de conceptversie van het Gronings offensief seksueel geweld. ± 20 andere mensen leveren de feedback via de mail en wijzigingen in de tekst aan. De projectgroep heeft alle feedback gewogen en zoveel als mogelijk in dit plan verwerkt.